

Tres dits

AJ.M. Nadal

La tarda que vaig saber qui havia trobat els dits era vermella com de sang. Quan anàvem a sopar a l'Augusta, la barca d'Andreu Batlle, el sol entre les boires s'inflava a punt d'esclatar en ira silenciosa. Els núvols eixugaven ferides velles que supuraven fins a l'aigua del port, d'un granat destenyit. Darrere els vidres de la cabina, a Andreu Batlle li vèiem una cara també vermella, no sabíem si per efecte del sol ponent o pel priorat que ja s'havia begut i que ens oferí així que vam posar el peu a l'Augusta.

De la pesca del dia havia triat rap, sípia i gambes per fer una cassola que ja ens esperava als fogons. Calamarsons arrebossats i una olla de musclos farien l'entrada, i ja tenia els plats a taula, amb el vi i un cistell de barres de pa cruixent. Nosaltres portàvem un coc d'anís amb crema i poma. Ens hi vam posar. Era el vespre de difunts i cada any ens trobàvem allà, ja en feia deu.

-Vinc d'escoltar el doctor Hagens, al Cercle. Osti, xecs, quin paio. Amb barret negre, parlava de cadàvers injectats amb plàstics, i els projectava a la pantalla com si fossin vius. Les venes de colors, com tubs industrials, i la closca del cap alçada, d'on sortia el cervell com una olla que vessa. L'home fa exposicions amb els difunts asseguts, que sembla que et parlin. És fort -deia l'antiquari Vergés mentre xucava musclos.

-Amb aquestes tècniques noves desapareix tot el romanticisme de les mòmies. Ens hi ofe-

EL CONTE

garem, amb plàstic -remugava el patró Eulogi enfilant calamarsos a la forquilla.

-No, el romanticisme no desapareix. Simplement canvia, com tot. A la gent li agrada passar por sigui com sigui. I si abans ens ressuscitaven una mòmia, ara ens empaïtarà un robot. La gent compra llibres de misteri, i va a veure pel·lícules de sang i fetge. El morbo ven; i si no, mireu quan hi ha una catàstrofe com hi acudeixen els carnyaires de la tele a picar i a burxar per alimentar els espectadors, no m'ho negareu, això -vaig dir glopejant el meu priorat. Jo venc llibres, i per això ho podia dir.

-Ningú t'ho nega, Mateu. Però avui m'he decidit i us explicaré una història que no sap ningú. Una vella història que ja em punxava, que ja volia sortir i no podia -Batlle, amb veu greu i pausada, distribuïa cullerades de suquet als plats. El miràvem, callàvem, ens esperàvem.

-Va passar fa dotze anys, ni més ni menys un vespre com aquest, amb un cel tan vermell que no feia pensar res de bo. Jo pescava a l'alçada de la Torre i ho vaig veure venir. Venia. S'acostava mandrós a cada ona, i el seguien quatre gavines també mandroses. Abans que allò topés amb la barca vaig tirar el salabre, però ja es veia que no era peix. A coberta va saltar un braç blanc, botit, un braç d'home. El vaig voler agafar, perquè jo no tinc manies i a mar se'n veuen moltes, de coses... -aquí, Batlle es va escurar la gola amb un glop més de priorat. Callàvem, ens esperàvem. Ell reprenia:

-Així que l'agafo, se'm queden tres dits a les mans. Tres dits amb un bocí de mà, com un manat de percebes, i la resta del braç al salabre. Era un toc tou, gomós, i semblava que se m'enganxava, en desprendre's de la mà. Els vaig rebatre a terra com qui s'espolsa una aranya, i el braç el vaig llençar a mar.

Els núvols eixugaven ferides velles que supuraven fins a l'aigua del port, d'un granat destenyit. Darrere els vidres de la cabina, a Andreu Batlle li vèiem la cara també vermella

-I els tres dits? -volia saber l'antiquari Vergés.

-Que potser els vas fer en cassola? -s'en fotia el patró Eulogi.

A mi, en canvi, se'm feia un nus al cor.

-Els vaig deixar assecat en un racó de coberta. Me'ls mirava i s'anaven encogint i enfosquint, prenent forma del que he dit, d'aranya. Quan van ser secs del tot, que semblaven una branca, els vaig guardar en un cofret que tinc aquí sota el llit. Encara em burxen, per això us ho explico avui.

Vaig demanar per veure'ls. Batlle em mirava amb recel, però va treure un cofret metàl·lic del bagul de sota el llit. Es van paraitzar les forquilles en l'aire i la cassola va ser enretirada a un costat de taula. Sota la pantalla groga van aparèixer tres dits com garfis, i jo juraria que li havien crescut les ungles i tot. Vaig fer un sospir molt fondo, i em van mirar.

-Són del meu germà. Sí, no em mireu així. Anava en una avioneta que va caure a mar pel temps que explica Andreu. El cos es va poder recuperar, esbocinat, i el vam recompondre. En una mà hi faltaven tres dits, i vam pensar que era cosa dels peixos, ja sabeu. De l'avioneta se'n va trobar només part del fusellatge. I ara...

Es va fer un silenci llarg, trencat pel clopeig de les ones contra la barca.

Vaig agafar una olleta de ferro per omplir-la de rom, el vaig encendre i, amb consentiment d'Andreu, que em feia que sí amb el cap, hi vaig incinerar els tres dits i després ho vaig abocar tot a mar.

-Al meu germà li hauria agradat més morir ofegat en rom. Va, ara brindem a la seva memòria -vaig fer alçant el got amb una bona ració de licor. I vam reprendre el sopar.

Andròmeda

No els van veure ni sentir fins que van sacsejar el cotxe, i llavors Greta va saber que tot s'acabava, aquesta vegada de veritat. En un moment les llàgrimes es van tornar vidre, i tota l'amargor de les dures paraules que s'acabaven de dir va lliscar gola avall per deixar pas a una esgarripança freda que li va ericar els cabells. Amb un gest instintiu es va protegir les mans sota les aixelles.

Ernest havia aparcats el cotxe arrecerat als pins, en una zona agresta, als defores, i amb els fars apagats. Eren sols. Sols allà, on Greta li havia anunciat una separació que ell no acceptava. Ja estava fet, i la nit no sols amenaçava per fora sinó per dins dels cossos, de la medul·la al cor.

Per això quan va sentir els cops va saber que era el final. Un final que estava per començar.

I va començar amb la navalla al coll d'Ernest. Continuà amb Ernest fora del cotxe, Ernest que es debatia, Ernest que callava de cop, que desapareixia arrossegat per algú que la nit encobria. Les primeres ràfegues de pluja entraven al seient buit, encara tebi d'Ernest, i Greta sentia les gotes d'aigua a la cara. S'estremí i amagà més les mans sota l'aixel·la.

Fins que algú va obrir la seva porta i la va treure. Greta callava. El vent no portava la veu d'Ernest, només l'olor estranya del cos que la mantenia agafada. Olor de fum, de greix ranci, de roba xopa, de vi mal paït. Greta girava la cara per no sentir-ne el baf.

Greta coneixia el camí pedregós que es perdia entre pins i llentiscles fins als penya-segats. Sota, un mar de mala bava rugia a les coves rocoses, destructiu a ritme persistent. Ernest i Greta hi havien anat sovint, allà, per escoltar les veus marines, a vegades rancoroses, a vegades adormides en son letàrgic. Ernest era compositor i Greta pianista. Entremig del fragor s'alçaven els crits de les gavines, rialleres o agressives. Immensa composició que prenia els sentits d'Ernest fins a horitzons impossibles.

Fascinant interpretació a les mans de Greta, que sabien jugar amb aigües i ales.

Greta va ser arrossegada a un cau sota alzines i llentiscles. El cau tenia un matalàs d'escuma rosegada, papers de diari i farcells de roba. Greta només va veure dues formes d'home. Ernest no hi era. Van fixar una llanterna en un enforcall i li van tancar els ulls amb un parrac lligat darrere els cabells rossos. Li van treure les mans a la força de sota les aixelles, per despullar-la, i Greta es resistia fins que les hi van lligar.

No cridava, serrava les dents. No parlaven i no els veia. Només sentia l'aspror de l'escuma del matalàs a la pell. Li van obrir les cames. Ella escoltava l'embat de les ones sota la roca, a les coves. Un embat furiós, destructiu. Un compàs sinistre que es reproduïa dins del seu cos; que no s'acabava mai. Es va acabar.

Entre els dos homes la van treure del jaç i la van lligar a la soca d'un pi retort pel vent. Després ja no els va sentir fins que li va semblar que el cotxe es posava en marxa i s'allunyava. Es notava les mansertes. Les mans. Una pluja suau li va començar a lliscar pel cos a través de les branques del pi. Es bevia l'aigua barrejada amb llàgrimes i mocs. L'aigua li corria cuixes avall, sangonosa, bavosa. Atrets per les olors incitants que l'escoriolla d'aigua arrossegava, al llarg de la nit es van acostar alguns insectes depredadors, que no van tenir ocasió de tocar el cos de Greta.

No en van tenir ocasió perquè es va sentir un lladrar insistent, potent, i uns passos que feien rodolar la pedra esmicolada del camí. Greta, pàl·lida i glaçada, va poder sentir una veu d'home, sorpresa, que exclamava "Andròmeda!", i que semblava contenir les estrebades d'un gos que panteixava davant mateix de la dona a l'arbre. Greta s'estremí de nou, i no pel fred. Però callava. Serrava les dents i provava de fer anar els dits, amb les mans lligades darrere, al voltant del pi. Devia ser de matinada.

Una navalla tallava les cordes i el drap que li tapava els ulls. Es va deixar anar a terra i ni sentia la duresa de les pedres clavant-se al cos despul·lat. L'home li va posar el seu anorac i el gos mirava, inquiet.

Aquella era una presa diferent. L'home tampoc deia res, però d'una revolada se la va emportar als braços fins al cotxe que tenia aparcats a l'entrada del camí. "Anem, Biorc", va manar al gos. I el gos va seguir. Greta es va refer i es va explicar. No va voler la seva roba, que devia ser al cau sota les branques. A Ernest el van trobar destrossat, rebutat contra les roques, però mort per navalla.

Van passar els dies i Greta i Anselm ja confiaven l'una en l'altre. Una tarda ella, mirant-se les mans que tenia entre les d'ell, li va dir que es pensava que el nom del gos Biorc era Andròmeda, per la primera veu que li va sentir quan la va trobar mig morta de fred. Anselm va riure mentre l'abraçava: "No et veies, però a la claror de l'alba semblaves l'Andròmeda pintada per Rubens, lligada i a mercè d'animals i elements. Bellíssima, rossa, blanca i nua". Greta es va posar vermella, perquè sabia que estava grassa, però mai li havien dit amb tanta elegància.

BIBLIOTECA PÚBLICA
TARRAGONA

Greta va ser arrossegada a un cau sota les alzines i llentiscles. El cau tenia un matalàs d'escuma rosegada, papers de diari i farcells de roba

El tren del carbó

El tren interior avançava implacable des dels molls de càrrega. Plouia. El maquinista feia sonar el xiulet sense parar, perquè tot i ploure la gent passava i traspasava, i no hi havia barreres. El tren del carbó travessava el port, vorejava el passeig, la rotonda amb l'Escala Reial i el restaurant La Grua. Entrava pel passadís de les moreres i desapareixia vies enllà, cap als enllaços ferroviaris.

Romà Miquel no el va veure fins que el va tenir a sobre, i va fer un salt amb una relliscada entre el fang que li va embrutar les sabates i el baix dels pantalons. Anava capficat, inclinat per la pluja, i el xiulet estrident i greu el va fer saltar i renegar alhora. El maquinista veia la gent de lluny i es removia al seient: "Seran tan carallots que no s'apartaran fins que caiguin sota les rodes". El tren s'acostava enorme, ferrallós, com si es moguéss a la força amb les articulacions oxidades.

Lentes vagonetes que havien carregat carbó i que el portarien a les centrals tèrmiques.

Romà Miquel s'hauria d'haver acostumat als trens interiors, però sovint els oblidava. Tenia el seu taller de catifes en un magatzem portuari. Necessitava una nau gran i havia llogat un dels docks en desús, el número quatre. Al cinc hi treballava Arquimedes Monllaó, que esculpia acer amb bufadors, cosa que confegia a les seves obres unes tonalitats torrades, sangonoses, entre òxids i daurats molt suggerents. Els dos homes coincidien a fer un cafè a La Grua; temps de respirar un aire diferent de la pols de les estores i dels gasos cremats. Tots dos eren reconcentrats, abstrets en les seves feines.

EL CONTE

El dock de Romà Miquel era càlid, acollidor, suggerent de llegendes antigues pel material que contenia. Del sostre penjaven venerables catifes orientals, subjectes per anelles a barres metàl·liques que permetien fer-les córrer. Als angles s'apilaven grups de catifes i *kilims*, tot ordenat per procedències o per necessitat de reparació diversa. L'obra acabada era estesa sobre palets de fusta, esperant la seva destinació.

Romà Miquel viatjava buscant vells tapisos i catifes d'Orient, que revenia als antiquaris locals o que presentava als salons d'antiquaris més importants on ell concorria. També reparava peces que demanaven una llarga dedicació. Per això tenia un ajudant romanès que havia crescut en un basar i sabia l'ofici com pocs. Mircea Manescu explicava velles històries de catifes amb antics motius misteriosos. Segons Manescu, els motius teixits a les catifes predisposaven aquells que les adquirien. I si el comprador en desconeixia els significats, i eren majoria els que els ignoraven, es podien trobar amb complicacions serioses o influències no desitjades. Romà Miquel desconfiava d'aquelles afirmacions; però, des que ho va saber, examinava atentament la mercaderia que comprava, per saber a qui l'havia de vendre.

Havia adquirit llibres informatius, que no en deien gran cosa, perquè el que convenia era l'exportació. Però en alguns pobles turcs, perses i, sobretot, balcànics, que eren els que imitaven millor l'art oriental, li havien confiat els motius perversos; ell els havia dibuixat curiosament al seu quadern de camp sense dir-ne res a Mircea, que somreia de tort entre agulles, estisores i llana tintada, fent nusos i raspallant borrim.

Una tarda, Arquimedes Monllaó va demanar a Romà Miquel si li deixaria una

catifa antiga per reproduir-ne els arabescos i els colors en una peça combinada que preparava. A Romà Miquel li van brillar els ulls i va decidir fer la prova. Quan Mircea ja era fora, va baixar un gran *kilim* turc d'oració, de riques tonalitats vermelles, però amb signes de perversitat i de mort que poca gent coneixia, i Arquimedes el va transportar al seu dock, per treballar durant la nit. L'endemà, a primera hora, Romà Miquel va passar pel dock número cinc per veure com anava l'obra. Ningú responia. Va treure la clau de darrere de la columna metàl·lica on sabia que era, i va entrar. Arquimedes Monllaó era mort sobre el seu *kilim*. Romà Miquel va somriure: Mircea tenia raó. Va anar a buscar un *kilim* sense valor, hi va embolicar el cos d'Arquimedes i es va emportar l'altre al seu lloc habitual.

De nit, els llums esmoreïts del port suraven a l'aigua amb el peix mort i les gavines adormides. Amb la carretilla que tenia per traslladar catifes, Romà Miquel es va emportar el cos embolicat i va anar a trobar els vagons del carbó. Començava a ploure. El tren interior, ja carregat, reposava com una bèstia primitiva en una digestió pesada.

Va pujar-hi l'embolcall i el va entaforar ben endins del carbó amb una pala fins que Arquimedes i *kilim* van quedar coberts. Ja se'l trobarien allà on anés a parar. Després va tancar el taller i se'n va tornar a casa. Estava cansat de l'esforç.

Per això, aquell matí, capficat com anava, no s'havia adonat del tren que venia, ferrallós, pesant, inexorable, per les vies a penes marcades a terra. I va haver de fer un salt sobre el fang i les fulles mortes. Va dedicar un senyal amistós al maquinista fins que el tren es va perdre enllà. Vés a saber on sortiria.

Va treure la clau de darrere de la columna metàl·lica on sabia que era, i va entrar. Arquimedes Monllaó era mort sobre el seu 'kilim'

Es mirava les mans

Gràcia La Fenice seia a la vora de la piscina i es mirava les mans. S'hi veia lleus taques, venes sortides, alguna articulació desviada, les ungles estriades. Es va tapar els ulls, que amenaçaven llàgrimes. Després va mirar enlaire per eixugar el plor. Llavors va sentir la veu. Venia de dalt.

—Prou que has trigat, a mirar. M'estava aquí esperant que alcessis els ulls.

—Mare!, ¿què fas, després de tant de temps, encara aquí? Sempre et penso atrapada en el glaç en capes denses, cada vegada més llunyanes i espesses... i sense calefacció... Perdona, és estúpid parlar de calefacció.

—Ja ho veus, filla; més o menys és així. No he deixat mai de ser aquí on em veus ara —la veu reia. La mare sempre havia rigut inclinant el cap i després tirant-lo enrere. Gràcia no li havia vist mai cabells grisos. Deia allò i feia un gest ample amb el braç. ¿Quin braç? Tots dos braços se li veien sans, iguals, Gràcia no els distingia.

—Et veig trista, Gràcia, i jo no puc plorar amb tu, aquí dalt. No perquè no ho vulgui. Primer de tot sí que ho volia, perquè us deixava tan joves, i jo què havia de fer, sola, sense vosaltres. I la petitona teva... us estimava tant... Pensa que era la primera que marxava de la família. Però aquí em prenien la mà i m'eixugaven les llàgrimes. Em van portar a veure els meus pares i la meva germaneta Loreto, la que va morir tan menuda... ¿recordes que t'ho explicava? Em vaig alegrar de trobar-la. I ella, fixa't, ja sabia que jo arribava, i era com un viatge, quan tots t'esperen i et volen ensenyar la casa nova, i et demanen que et quedis amb ells. Com si no sabessin que no es pot marxar, d'aquí... Els vaig explicar què feieu tots

vosaltres. Més tard va arribar el teu pare i ja va ser una altra cosa, gairebé com de nuvis. Riu, filla, riu, que no et vull trista.

—Ja saps que aquí et continuem estimant. I que jo encara no m'explico tot aquell dolor terrible.

—¿Només et va quedar allò a la memòria? ¿El dolor? Hi va haver dies feliços, però tu eres petita o no havies nascut, esclar. No en sables res. Ja et vaig explicar els anys de Cadis, quan anava a col·legi i cantàvem. I després aquí, quan vam començar a sortir amb el teu pare. Ballàvem al Nàutic, venien els meus germans, tots de frac, i jo amb aquells vestits llargs de setí blanc, i les disfresses... ¿et vaig dir com ajudava la modista a cosir-les?

—Esclar. Les fotografies són precioses. Sobretot la de princesa russa, de vellut granat, amb la tiara platejada i de pedreria, la gran cua i les mànigues en punxa fins a terra. I el de veneciana, verd de seda, amb el mirinyac i el tricorni de vellut negre... La teva caixa de cosir la té Eliana, molt ben conservada. Per cert, encara hi cus, allà. T'estima, t'hi troba. Et trobem en les coses petites, ¿saps?

—Eliana... era la princeseta, ¿te'n recordes? Amb una llaçada al cabell arriassat, tan bonica i endreçada, fina com una fada petita. Tu, en canvi, ja saps que eres revolucionària. Vas ser rebel.

—És que enraonàvem poc, llavors. No et vaig poder explicar gaires coses.

—Ja ho sé, ja ho sé. Va ser per l'àvia, encara no sé per què et vam deixar anar a viure amb ella. Perquè després venies de visita a casa, com una estranya. Em penso

que ens jutjaves i tot. Però ara et conec molt millor que abans.

—Li feia companyia, a l'àvia, i ja saps que érem a prop. Tu deixaves els meus germans petits a casa i us n'anàveu al cine cada tarda. El nen amb les sabatilles de quadres, sobre la catifa persa que l'àvia estimava tant. Eliana ballava de puntetes amb sabatilles de seda.

—El nen era tan jove quan vaig marxar, ¿saps? es posava a plorar quan li cantava la cançó del *pobre negret*... no me'n recordo bé. I ell era ros, fixa't. Va ser la meua alegria i jo ja tenia quaranta anys. El teu pare em va regalar aquell rellotge d'or per haver tingut *l'hereuet*, que deia ell.

—El rellotge no va funcionar mai... i les nenes devíem ser un desengany.

—El primer també era nen, però vaig avortar. Allò sí que va ser un desengany... la primera vegada... però vosaltres, quines coses penses! Ara us veig a tots, perquè sóc aquí esperant que em mireu, com tu fas. ¿Saps? A vegades m'imagino que encara cuso a la galeria o al jardí, i Salvadora porta les plates del dinar, ella tan poca traça. I floreix el mandariner. No ploris, filla. Jo ja no em recordo de plorar, ¿veus? Quan vinguis continuarem enraonant, però no tinguis pressa a arribar. Et veig molt neguitosa, massa, i no val la pena, creu-me. Jo em puc esperar tot el que convingui. Tingues calma i sigues bonificada. Au, véis i escriu tots aquests llibres que et porten de cap, però no t'hi t'amoïnis tant. Sí, ja ho sé que el temps no s'estira, i que ara et miraves les mans que canvien... Jo no vaig arribar a vella i tenia la pell molt bonica. Però tu em sobrevius, i jo he de procurar que estiguis bé, sobretot en les petites coses. Va, pren-te un cafè a la meua salut i dóna records a tothom. Ara, adéu.

Gràcia La Fenice es mirava les mans. Hi veia alguna cosa de la mare.

Gràcia La Fenice es va tapar els ulls, que amenaçaven llàgrimes. Després va mirar enlaire per eixugar el plor. Llavors va sentir la veu. Venia de dalt

De la taula del ric

El gos caminava lentament per la vorera, desorientat a causa de les files de cotxes que circulaven cada vegada més espessos. On s'havia ficat? Era un gos blanc amb clapes rosses, prim de complexió, amb el costellam excessivament marcat, i devia fer un metre d'alt. Era de bona planta, però se'l veia afeblit. Alçava el cap ensumant amb disgust l'aire brut i aspre, on es barrejaven rastres i senyals. Estava cansat. Venia de lluny, passats carrers i més carrers, i havia deixat enrere les vies del tren, empaïtat per sorolls i vibracions amenaçants que el feien tremolar.

Entre els grups de gent frenètica, un home seia a terra repenjat a la paret, amb tot de bosses als costats i un gos gran que dormia en una estora llardosa. L'home portava arremangat un camal dels pantalons i ensenyava una ferida a la cama. El gos blanc s'hi va acostar, atret per la ferida que l'home mostrava. Però l'home tenia un gat ros adormit als genolls. Quan va ensumar el gos blanc, al gat se li va eriçar el llom i el gos de l'estora va obrir un ull, remugant agressiu. El gos es va enretirar amb la cua entre cames, i l'home va escopir des d'una barba pollosa.

El gos blanc va saber que aquella era una ocasió perduda, perquè de nafres obertes no en veia gaires, aquells últims temps. El seu instint el feia acostar a les ferides, però semblava que aquell era un mal lloc per trobar-ne. En va veure d'altres, d'homes a terra, i una dona i tot, amb bosses i algun carretó. Però tots portaven gossos que semblaven contents i dormien amb la panxa plena. La gana el va fiblar. Gana, fred i soledat; estava sol, massa sol. Va fer un llarg gemec que ningú va sentir, i amb la cua entre cames va seguir alguna de les olors calentes que es barrejaven amb les dels fums, pixats i clavegueres.

Va haver de robar menjar a un grup de coloms que picossejaven un entrepà sucat d'oli de salsitxa. Se'l va emportar corrents, va travessar un carrer sense mirar la riuada de cotxes i en un carreró estret es va aturar entre la runa d'unes obres, a menjar-se el pa i reposar una estona.

La runa se li clavava a les costelles. Un grup de treballadors de l'obra, que dinaven al voltant de quatre fustots encesos en un bidó, li va tirar ossos de pollastre. El gos blanc es va acostar amb precaució i els va rosegar allà mateix, agraint l'escalfor de la foguera improvisada. El gos blanc era observador de mena. Ho havia de ser, si volia sobreviure, i ell sobrevivia. Es va fixar que un dels manobres tenia sang a la mà i s'hi tirava un raig de vi d'un cartró que es passaven l'un a l'altre. Al gos blanc se li van il·luminar els ulls i va anar per llepar la ferida de la mà de l'home.

"Hosti, tu, aquest vol mamar, també!", es van exclamar entre ells. Un dels homes es va abocar vi del cartró a la cassoleta de la mà i l'hi va acostar. El gos blanc va ensumar i rebutjar. Ell no volia vi. Volia llepar la mà ferida, i ja treia la llengua sobre les restes de sang barrejades amb el vi. L'home ferit, amb mala mirada el va fer fora d'un cop de pedra. El gos blanc va tornar a gemegar i es va allunyar cap a un grup d'arbres esquifits que va veure al final del carrer.

Allà era diferent. S'hi sentien crits i rialles, i els rastres li resultaven familiars. Es

EL CONTE

veien gronxadors i jocs per a infants que saltaven i corrien. El gos blanc va respirar alçant el morro amb sensació d'alleujament. Hi havia altres gossos conduïts amb

corretges per homes i dones. Se'l miraven alerta, la majoria amenaçadors; què hi feia, allà, un gossot sense collar envaint el seu territori? Les soques dels arbres portaven els senyals que ell anava ensumant. Trobava els territoris clarament definits. El seu camp d'acció es reduïa. Així i tot es va atrevir a marcar la soca d'una vella palmera pollosa. La palmera era un arbre que li portava antigues sensacions de benestar. Arbre de terra càlida, que absorbia bé l'orina.

Prop de la palmera un nen es va posar a plorar. Havia caigut d'un gronxador i s'havia pelat els genolls. No es veia ningú a la vora. El gos blanc s'hi va acostar i el nen ja no plorava, sinó que li mirava els ulls. Els ulls del gos eren dolços, i els moviments, suaus. Li va llepar els dos genolls, bruts de terra. Llavors el nen seia i es deixava fer. Li agradava sentir la llengua tèbia i humida del gos que l'acariciava, que el curava. Es va atrevir a passar-li la mà pel llom, de pell aspre. El gos blanc es va estremir i es va ajeure al seu costat. El nen li va passar el braç pel coll, i el gos es confiava. S'hauria dit que somreïa amb les comissures de la boca i amb els ulls de color de raïm.

Havia trobat el seu destí. Sabia que hauria de marxar, però la feina era feta. El gos blanc era descendent, ell no ho sabia, del gos compassiu que havia llepat les nafres del pobre Llätzer, l'esparracat que seia a terra esperant les molles que el ric Epuló deixava caure de la taula ben proveïda. Un gos havia consolet Llätzer llepant-lo, curant-lo, deien els evangelistes. Aquella acció immortal va quedar inscrita als gens de la seva descendència canina. Els seus encara portaven dins aquell atavisme: gana, ferides, palmeres. I eren fidels a la crida de la seva naturalesa. Ara en un parc urbà.

El gos blanc va saber que aquella era una ocasió perduda, perquè de nafres obertes no en veia gaires, aquells últims temps

Què ha vist Ricard

La senyoreta Graciana Lanau, directora d'institut jubilada, va ser trobada morta a casa seva, asseguda al sofà. A la falda hi tenia un vell volum d'història sagrada, il·lustrat amb gravats notables, que devia fullejar fins al moment de morir. Cap pàgina rebregada ni tacada. Tot en ordre, com en ordre havia estat la vida de la senyoreta Graciana Lanau.

El fet es va descobrir a finals d'estiu. El nen Ricard Lamote, descendent d'una família de músics il·lustres, havia deixat un moment els seus exercicis de piano per saltar la tanca de troanes de la casa veïna. Per què? Doncs per empaitar el seu gat, que els últims mesos tenia tendència a fugir del sofà i instal·lar-se a la finestra de la senyoreta Graciana Lanau. El nen Ricard Lamote no s'hauria atrevit a saltar la tanca, perquè la senyoreta Graciana i la seva germana Isolina havien sigut professores rigoroses i severes, i, encara que eren amables amb el veïnat dels xalets on vivien, la gent es limitaven a saludar-les amb cortesia.

Quan les dues senyoretetes, segons va fer saber Isolina a la mestressa del forn, al mes de maig van marxar a visitar uns parents llunyans, al jardí de les dues professores van començar a créixer herbots, a espigar-se les verdures de l'hortet que tenien; a entelar-se els vidres per la pols i el llevant humit; i a circular més gats del que era habitual. Un dels gats, tigrat i ros, era el del nen Ricard Lamote.

El seu gat reposava a l'ampit d'una finestra del saló de les senyoretetes Lanau. Sabia que no hi eren, però li feia temor trepitjar el

seu jardí. Es va acostar a la finestra i va abraçar el seu gat. Ricard va passar el palmell de la mà per tafanejar l'interior, perquè no hi havia les persianes abaixades ni les cortines tirades. De l'ensurt, va caure d'esquena a l'herba.

Què havia vist Ricard Lamote? Doncs la senyoreta Graciana Lanau que el mirava fixament, asseguda en un sofà i amb un gran llibre obert a la falda.

Ricard Lamote, un noi sensible i d'esperit inquisidor, va trobar estrany que la senyoreta Lanau no sortís a renyar-lo. A poc a poc hi va tornar, i la senyoreta encara el mirava igual. Per què la senyoreta Graciana llegia gairebé a les fosques? A aquella hora de la tarda, dins no s'hi podia veure gaire. Ell sí que la veia, des de fora, i ella no es movia.

Va fer una prova. A dos quarts de nou va saltar la tanca de troanes i va enfocar l'interior del xalet de les senyoretetes amb la llanterna. Graciana encara el mirava, amb el llibre obert a la falda, a les fosques, i les mans no se li havien mogut. Llavors a Ricard Lamote se li van posar els pèls de punta i a l'hora de sopar ho va explicar als de casa. D'aquella manera va ser trobada morta la senyoreta Graciana Lanau.

—Almenys no ha patit. I la seva germana Isolina? —comentava el veïnat mentre esperaven el jutge i la policia vigilava la zona. Els veïns s'acostaven a la casa, amb la intenció que la mort els deixés xafardejar el que la vida els havia negat.

La inspectora Alba Font era minuciosa. Es movia sense soroll i amb poques paraules. Va observar que la figura eixuta, no pas descomposta, de Graciana Lanau, tenia una mà sobre una il·lustració de pàgina sencera que mostrava l'escena bíblica de Marta i Maria

Lamote?

Olga Xirinacs

amb Jesús de convidat. Marta, amb una braçada de plats i roba de taula, reclamava la seva germana. Maria seia als peus de Jesús, concentrada en els seus ulls, i ell s'hi complaïa, i encara va renyar Marta perquè es preocupava massa per coses materials i no l'escoltava a ell, com feia Maria.

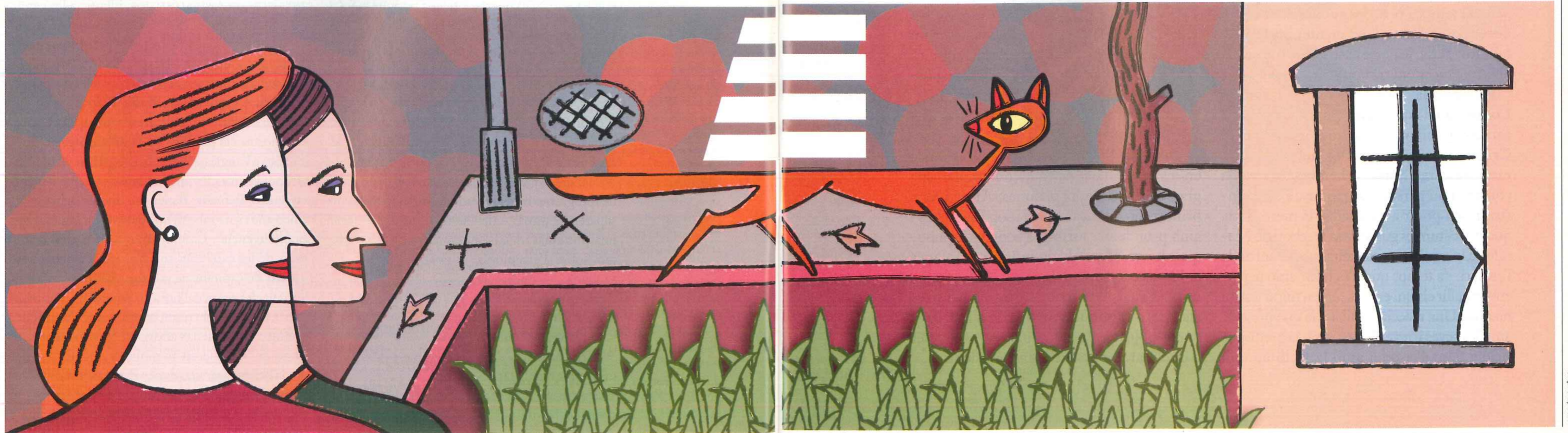
Els ulls d'Alba Font van brillar un moment. El forense va determinar que la mort s'havia produït per una llarga agulla de barret, sense empremtes, introduïda al clatell de Graciana. La inspectora Alba Font, amb els ulls entornats, va intuir gelosia. On era Isolina Lanau?

Els documents van revelar que Isolina Lanau era Isolina Humbert. En els arxius ben portats hi havia llargues, antigues, cartes d'amor entre Graciana i Isolina. La correspondència s'havia acabat quan, pel que es deduïa, havien decidit viure juntes. Com a amants interiors. Com a germanes exteriors. Totes dues ja jubilades, discretes, severes. Per què Isolina havia deixat les cartes d'amor, que serien trobades i exposades? La inspectora Alba Font pensava que Isolina volia, en aquell últim extrem, demostrar que ella encara estimava. Que algú més ho sabés, tret de Graciana. I que no es resignava a fer el trist paper de serventa sense rebre l'amor que, potser, ja s'havia eixugat en el cor de Graciana, com s'eixugava el seu cos, tendent a la momificació més que a la podridura. Per això la mà morta de Graciana, col·locada per Isolina sobre la Marta bíblica, indicava gelosia i despit, i la inculpava, s'inculpava, expressament. Isolina havia matat perquè encara reclamava amor.

El gat de Ricard Lamote ho havia descobert, qui sap quant de temps feia.

Per què
la senyoreta
Graciana
llegia gairebé a
les fosques?
A aquella hora de la
tarda, dins no s'hi
podia veure gaire

EL CONTE

El salt dels 'skaters'

La colla de *skaters* s'havia trobat, com cada tarda, a les escales del Balcó del Mediterrani, sota Roger de Llúria. Feien els seus *ollie* com llagostes, salts a les escales, girar patí, descensos a tota pastilla. Enceraven les vores dels parterres de pedra per lliscar millor. Més tard s'hi afegien les noies, mocador pirata, pantalons de camall ample, samarretes sobrepesades, en fi, moda *skabip*. Enraonaven, fumaven i saltaven com una repetició d'ells mateixos, en monòtons espetecs de planxes i estrèpit de rodes.

A vegades agafaven material d'obres properes o de contenidors: tanques, senyals, taulons, que posaven en triangle, i es muntaven un obstacle per saltar. Prenien embranzida i crac!, a l'altra banda o de cul a terra. Eren pistes improvisades entre els passejants, que els maleïen, i la gent que seia a les terrasses, que s'hi divertia. De tant en tant passava la ronda d'urbans que els feien fora per molèsties als veïns i destrossa de mobiliari urbà. Els *skaters* posseïen un sentit agudíssim per detectar els guàrdies, i amagaven les planxes entre els arbres i fugien esperitats. Acabada la ronda, tornava l'estrèpit. La vida era així, i les normes servien, com deien els *skaters*, per saltar-se-les i per fotre-se'n. Ells ho feien. I el municipi s'estalviava construir rampes de salt.

Una tarda rúfola que els *skaters* saltaven de gust perquè hi havia poca gent al carrer, van trobar un bagul vell que algú havia llançat vora un contenidor. "Fantàstic", van dir, i se'l van emportar vora les escales del Balcó.

Salta que saltaràs, els monopatis volaven o queien sobre la tapa, que era plana. Fins que, naturalment, la tapa es va rebentar i algú hi va caure de cul dins, entre fustes estellades i el monopati fugint sol escales de l'estació avall.

"Osti, xecs!", van fer dos o tres alhora, acostant-s'hi, mentre les noies reien i es tapaven els dits amb la màniga del jersei. El van ajudar a sortir perquè s'havia quedat gairebé clavats dins, cames enlaire. Quan es va posar dret ja el voltava tota la colla i se'ls va glaçar el riure entre les dents. Tots alhora van repetir "Osti, xecs!", i no podien treure els ulls del bagul esbotzat.

Sota les restes de la tapa s'hi veïen un munt de calaveres, blanques i pelades, unes amb la boca oberta, altres de costat, i alguna mirant-los acusadorament amb les òrbites buides i negres. Havien resistit bé l'impacte, perquè l'os és fort i permanent. Però una calavera té la seva dignitat, i un esquelet se sent sempre immortal. Allò no eren maneres.

Els escassos passejants de la tarda també s'acostaven al grup, que encara no havia reaccionat, i els cambrers de la terrassa, que no tenien clients pel mal temps, també hi van fer cap.

-D'on heu tret aquest bagul? -va voler saber un cambrer.

-Del costat d'un contenidor... anava bé per saltar... però estava tancat -s'excusava un dels *skaters*. El que haurien fet si haguessin vist abans les calaveres ja seria una altra història.

-Aquí passa com a

Màlaga. I com a Granollers. Tothom es treu els morts de sobre. Que no llegiu els diaris? -rondinava un jaio gratant-se el cap.

-Nosaltres no -van fer els nois a cor. Les noies es rosegaven les ungles i les vores de les mànigues.

-Jo ho he vist a la tele -va saltar un altre cambrer-. Els de Màlaga desaven els morts a casa, en un pati petit com un cop de puny. Hi tenien un estenedor i tot, i butaques per seure. Bona companyia, collons!

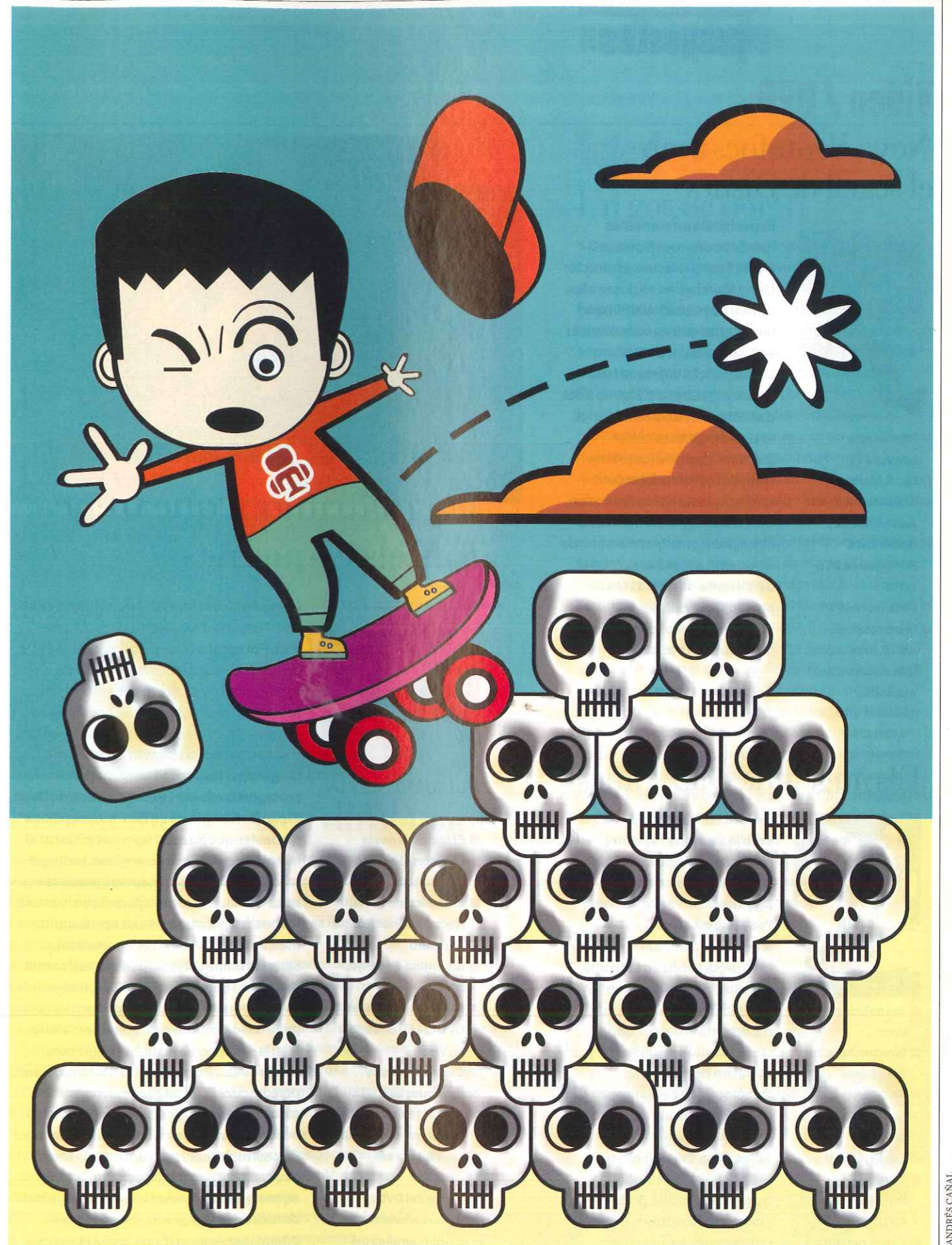
-Més que rucs. Tenien un arcó de fusta ple de calaveres com aquestes, i els plou a sobre i es desfà. Carallots, ¿no hi podien posar un plàstic? -s'enfadava el jaio.

-Nosaltres pirem -van dir els *skaters* i les noies. I van desaparèixer tots alhora en un obrir i tancar d'ulls.

-Nosaltres no hem vist res -van decidir els cambrers, ficant-se al local, perquè començava a ploure. Ja tancaven portes i abaixaven persianes.

-I em deixeu els morts a mi, refotuts? A prendre pel sac, doncs -es va enfurismar el jaio, que era sol perquè els altres tafaners havien tocat el dos. I va tirar escales de l'estació avall.

Així va ser com els gossos que la gent treia a cagar al passeig de les Palmeres aquella nit es van abraonar bordant i udolant sobre el bagul. Feina van tenir amos i mestresses per desfer l'embolic de corretges que es va formar al voltant de la caixa estellada. Alguns veïns van sortir a les finestres per l'aldarull. Quan van aparèixer els municipals ja devien ser quarts de dotze de la nit. En van comptar setze. De calaveres, esclar. No hi va haver testimonis. No es va saber qui s'havia tret els morts de sobre.

Els escassos passejants de la tarda també s'acostaven al grup, que encara no havia reaccionat

Dels vint tripulants del *Varenka*, atrapats al port de la ciutat per fallida de l'empresa propietària, n'hi havia quatre que solien fer tertúlia al castell de proa, repenjats al gigre de llevar. Allà, amb un petit acordió, cantaven cançons de la seva terra, i els mariners dels remolcadors de guàrdia s'acostaven i seguien la música amb el cap. Parlant no s'entien, però la música dels russos i la tradicional malenconia dels gallecs els posava a tots plegats un punt d'enyorament als ulls, una llússor tremolosa semblant a la llàgrima.

Ja feia dos mesos que hi eren, amb el seu carregament de soja. Pel deute dels salaris, s'havien declarat en vaga. El sindicat internacional marítim negociava amb l'empresa en fallida i amb els nous propietaris, i els sindicats de la ciutat mediaven en les negociacions. Se'ls devien diners. Les condicions eren precàries. De nit, els quatre mariners conversaven i cantaven. Tots volien tornar a casa, però en comptes de navegar per la immensa mar blava de les cançons tradicionals, es veien retinguts per una àncora en un port estrany.

—Ara diuen que potser demà... —va fer Iuri Selivànov, poc convençut.

—Ja són massa vegades, que ens enganyen, i has vist els diners per algun lloc? —responia Fiodor Txurka, amb els ulls perduts en les grues.

—Si m'haguessin dit mai que hauria de viure de caritat... ¿No et fot, això? —remugava Mítia Vassíliev.

—A mi m'agradava el mar..., és a dir, m'agrada. Però que la vida dels homes depengui dels fills de puta..., ni els animals, tu —es dolia Vàssia Leksev.

Vàssia Leksev va fer un gemec llarg amb l'acordió i va escopir al mar.

—Sabeu què enyoro? Una bona espiga de blat de moro tendra. Mossegar-la, amb aquella llet groga que fa i el cruixit dels grans entre les dents... —Iuri Selivànov tancava els ulls.

—Cony, ho dius com si t'ho fessis amb una paia. T'has deixat d'esmentar la mata de pèls rogencs, si es tracta d'això. L'espiga del blat de moro fa una tofa sedosa i humida quan és tendra, i eixuta com un fregall quan és vella, ha ha, ha! —va saltar Fiodor Txurka.

Vàssia Leksev va deixar anar un altre acord i va començar amb una cançoneta de les ribes del Volga, just quan el riu s'estreny passat Balakovo. Just d'on era Evguènia, la dolça, la rossa, la blanca Evguènia. Durant els llargs viatges, Evguènia i Mítia havien quedat que es trobarien quan miressin una estrella, sempre la mateixa. Però voltaven món, i el món voltava, i les posicions de les estrelles eren diferents, i qui sabia si el cor d'Evguènia encara portaria aquella punta de lluentor per a ell. No ho volia pensar. Calia tornar a casa, però el maleït *Varenka* era allà ancorat, amb el ventre ple de soja per descarregar.

—Aquesta nit passarà alguna cosa estranya —va fer de sobte Fiodor Txurka.

—Res no seria més estrany que cobrar, però no tinguis por que passi, això —responia Iuri Selivànov, desesperançat.

—No, no us cregueu que va de broma. Aquesta nit s'ajunten els planetes —insistia Fiodor Txurka, mirant el cel amb una arruga entre les celles.

—Què t'empatolles, ara, amb els planetes? Aquí a baix és on tenim l'ànima i la butxaca. I les boques de la família —remugava Mítia Vassíliev.

EL CONTE

La nit dels planetes

Ja feia dos mesos que hi eren, amb el carregament de soja. Pel deute dels salaris, estaven en vaga

—M'ho han dit els de senyals. Els han avisat de possibles fenòmens atmosfèrics. Mireu, aquí ho tinc apuntat: Venus, Júpiter, Mercuri, Saturn i Mart es poden veure en línia. Això em fa molt mala espina, perquè ja sabeu que quan els astres s'interposen, i aquests són els principals, podem començar a córrer —feia Fiodor Txurca movent el cap.

—Vaig a buscar un llargavista —Vàssia Leksev va deixar l'acordió per anar al pont de comandament, d'on tornà amb l'aparell, que va enfocar directament a l'oest, segons les coordenades que li havia donat el contramestre...

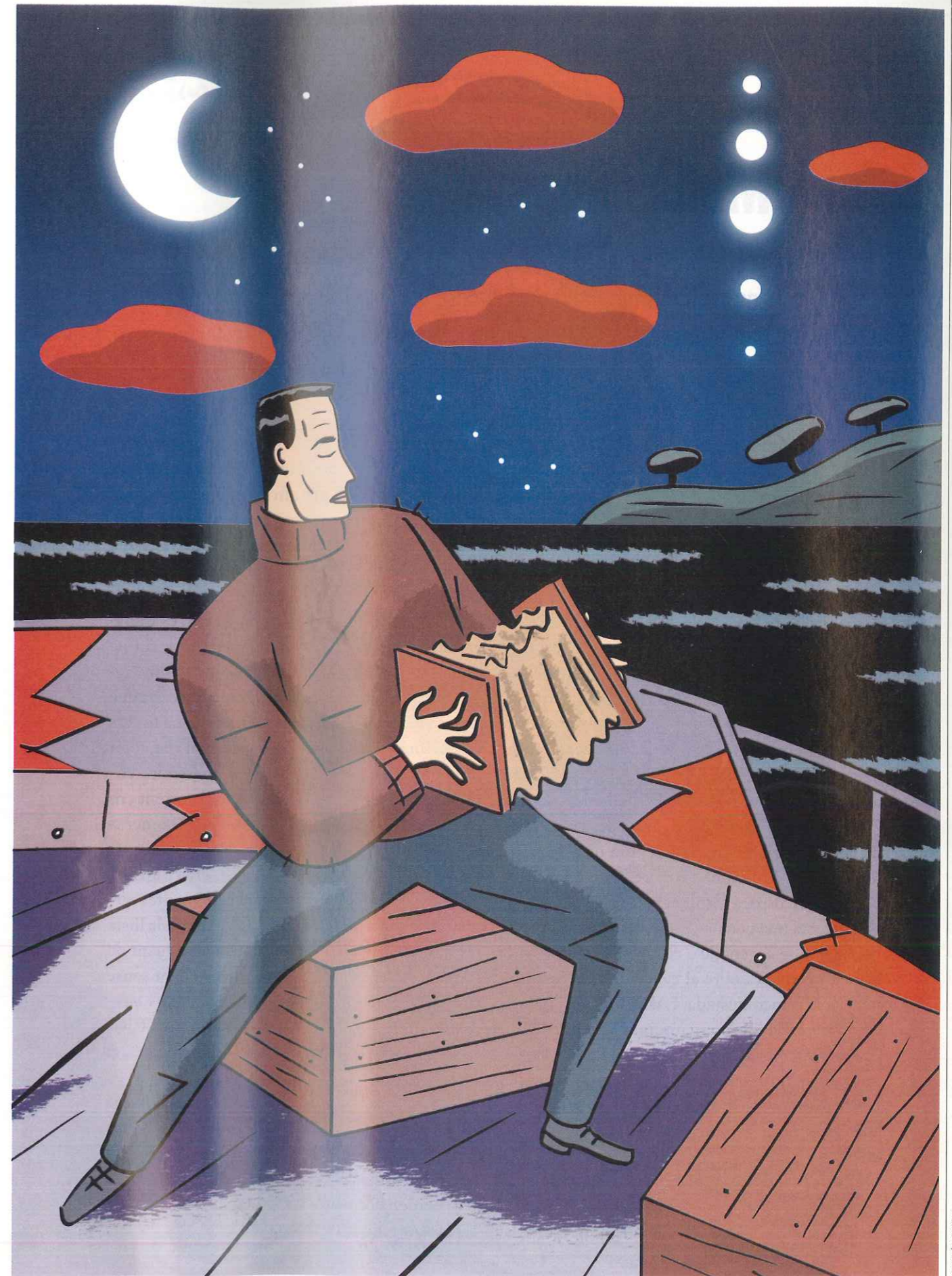
—Home, una filera brillant sí que la veig... Diria que fa bonic i tot, però d'aquí a haver-hi desgràcies... Teniu, mireu.

Els cinc planetes començaven a l'horitzó amb Mercuri i s'acabaven en les fredes altituds fosques amb Júpiter. Als quatre mariners els va semblar que s'acostaven, que s'engrandien per moments, que emetien clarors amenaçadores. Fins i tot van tenir la sensació d'escalfor, i es van estremir de pensar que aquell fos un mal senyal. Ja prou maldecaps tenien. Es va fer un silenci només trencat pel crit d'alguna gavina insomne.

Va ser quan es va sentir el crit i la campana. «¡Foc a les bodegues!».

La tripulació ja corria amb mangueres i extintors, el fum es feia visible pels obencs i les cobertes. Ja acudien els remolcadors auxiliars, i els quatre mariners, entre el gigre de llevar i la barana, no sabien si saltar a l'aigua.

Vàssia Leksev es va carregar l'acordió a les espatlles i va pensar en els tendres llavis d'Evguènia abans que la coberta cedís i se'ls empassés tots quatre entre la soja en combustió.

La Júlia i l'aranya peluda

—És que al cistell de palla s'hi està molt bé. Aquesta casa és freda.

La Júlia passava les vacances en una casa de muntanya, on s'estava fresc a l'estiu i gelat a l'hivern. Hi havia nits d'estiu que encenien la llar de foc i tot.

—Quant de temps fa, que vius aquí? —volia saber la Júlia.

—He nascut en un niu sota d'una cadira, ara fa tres mesos.

—Un d'aquells nius que semblen de cotó fluix?

—Just.

—Com et diuen?

—Som trenta-cinc germanes, i a mi em diuen la Tretze.

—Bufa! Trenta-cinc! On són, les altres?

—Escampades per casa, a veure què troben per a menjar. Vols conèixer l'Una? És de les més grosses. Segueix-me.

La Tretze era molt decidida. Les aranyes tenen el geni viu i són ràpides. Ho han de ser per a caçar i per a fugir de l'escombra que les empaïta. Va seguir la paret per terra fins a l'habitació de forasters, que era buida perquè no hi havia convidats.

—Fica't sota aquest llit d'esquena a terra —va manar la Tretze.

La Júlia es va estirar a terra fins a arribar a la capçalera. Allà, entre les fustes, hi havia una aranya marró i peluda, més gran que la Tretze, que mirava amb ulls d'enfadada. Havia teixit una tela on es veien alguns insectes embolicats amb els fils de seda. Era el rebost del niu.

—Una, et presento la Júlia. M'ha perdonat la vida —va explicar la Tretze.

L'Una va fer un moviment a la seva tela i van començar a acudir aranyes peludes i marrons de mides diferents, alguna de les

quals era tan gruixuda com l'escombreta del vàter. A la Júlia, estirada a terra d'esquena, li semblava veure un cel amb tot d'estrelles marrons que es movien. I va sentir picor.

—Saps que si volguéssim, totes juntes t'embolicariem amb seda i no podries fugir? —va amenaçar l'Una. Tenia els ulls lluents i la cara també peluda.

La Júlia va pensar que les aranyes no eren gens amables. Va recordar-se de les històries del pobre Gulliver que li llegia la mare: una vegada, una colla de nanets van lligar el bon Gulliver de tal manera que no es podia moure. A la Júlia se li van posar els peus de punta.

—Prou! —va fer la Tretze—. No us he dit que la Júlia m'ha salvat la vida? Per què li feu por, ara?

—És el costum. Com que ens maten a cops d'escombra, bé ens hem de defensar. Però si la Júlia és la teva convidada, que es quedi a dinar amb nosaltres. Avui tenim arnes de la llana i papallones de nit, molt gustoses.

—Gràcies, però encara m'he de pentinar —va fer la Júlia sortint de sota el llit com un coet—. A tu, Tretze, et deixo estar al cistell de les pintes, però no al meu cap. Entesos? Ara, adéu.

—Adéu —van fer les trenta-cinc aranyes gronxant-se a la tela totes alhora.

La Tretze va seguir la Júlia fins al bany. La Júlia va dir "Uf!" i es va canviar de pentinat, perquè la palmera dalt del cap li recordava l'aranya més gruixuda.

Per OLGA XIRINACS
Il·lustració: CLAUDIA BADAL RAPSOMANIKIS

LA JÚLIA S'ANAVA A PENTINAR. Tenia set anys i portava una palmera de cabells dalt del cap, lligada amb un elàstic vermell. Els cabells de la Júlia eren negres i lluents, com els seus ulls.

Va agafar el raspall de pues que hi havia al cistellet de les pintes. Quan se'l va posar al cap, va sentir que saltava alguna cosa del raspall als cabells, i dels cabells a terra, amb un cop suau. Era una aranya marró fosc, peluda i de potes curtes, que va fugir corrents primer per terra i després paret amunt.

La Júlia no va tenir temps d'espantar-se, perquè tot va passar molt de pressa. Va seguir l'aranya amb els ulls i va veure com es quedava quieta a l'ombra de la cadira. Les aranyes saben camuflar-se i amagar-se molt bé, però la Júlia era llesta, i li va dir:

—Et penses que no t'he vist?

—M'has donat un bon ensurt —va respondre l'aranya, desconfiada.

—Per què t'havies de posar al cistell de les pintes?

Deia Gaudí

L'esquelet d'Horaci estava reunit amb dos esquelets més en un oratori gaudinià en estat d'abandó. S'havia de reconstruir afegint-hi elements moderns, i per això tres personatges havien acudit a la ciutat. A més de l'esquelet del pintor Horaci Vergés hi havia els esquelets de l'arquitecte Romà Voltes i de la poeta russa Tatiana Ivànova, que treballaven en la restauració de l'oratori. La poeta havia escrit uns versos que s'havien d'esgrafiar a les parets. Els cossos dormien plàcidament a les habitacions de l'hotel, i ja és ben sabut que de nit els esquelets surten a estirar els ossos, alliberats de la carn que els enfarfega i oprimeix tot el dia. Són esquelets vius, que prenen totes les precaucions per no deshidratar-se i així poder tornar suauement al seu cos abans que es faci de dia.

Era la una de la nit i havien encès espelmes, perquè els agradava més contemplar l'evolució de les flames i les seves ombres vacil·lants a les parets que no pas la crua llum elèctrica d'obra. L'esquelet d'Horaci tenia un llibre a les mans i llegia als altres:

—He trobat una frase de Gaudí que m'ha omplert de satisfacció. Diu així, escolteu: "El caràcter i l'aspecte d'una persona són fills de l'esquelet. Per això, encara que l'individu canviï i envelleixi, no perd les seves faccions característiques". ¿Veieu la influència que tenim en la persona? No ens la reconeix ningú, però el gran Gaudí sí que ho deia...

—Sempre he cregut en la immortalitat i la fermesa de l'os. Qui, sinó un os, aguantaria el meu arquitecte? Sóc la millor estructura que s'ha inventat fins ara —reconeixia complagut l'esquelet de Romà Voltes, mentre modelava un os de cera amb una espelma de l'altar.

—Jo puc dir amb orgull que Tatiana treballa gràcies a la meua influència —afirmava l'esquelet d'Ivànova.

—Per què ho dius? —li demanava l'esquelet d'Horaci.

—Mireu bé, observeu.

L'esquelet de Tatiana es va posar entre les espelmes enceses i la paret, de manera que es projectava al mur blanc com una ombra xinesa. Es movia d'una manera determinada, i al cap d'una estona als altres dos els semblava que veien lletres i noms a la paret.

—Tatiana Ivànova forma les lletres dels seus poemes amb signes com aquests. Veieu? Alço un braç, inclino l'altre, obro els ossos de la mà, ara decanto el cap, ara les costelles fan una e, una ema, i si segueixo tota la paret veureu una línia de poema que diria, per exemple: "No tinguis por de passar el pont de la vida, perquè sempre seré amb tu." Ella, Tatiana, creu en mi. Sap que l'acompanyo i que la sobreviurà. A vegades plora per això.

—Perquè la sobreviuràs? —va fer l'esquelet de Romà Voltes, enfocant-li les òrbites sorpreses.

—No. Més aviat perquè pensa què faré jo sense ella. Sabeu? M'estima. Em té com un fill, i ha pres certes disposicions...

—Quina mena de disposicions? —van fer tots dos alhora.

—Una donació. Em vol donar, però no a la ciència, sinó a l'Art. Tatiana, sempre escriu Art en majúscules. M'ho explica, és considerada. No vol que un grapat d'estudiants maldestres em manegin. Em donarà al metge Haagen, l'artista dels cossos. Ell farà de nosaltres una obra d'art. Em sembla que Tatiana ja li ha encarregat el model, i ell, Haagen, li fa els esbossos perquè triï.

—He vist les obres de Haagen. Són impressionants. Plastinació, en diu de la seva obra. Plastifica els fluids, i així el cos es fa gairebé etern... —l'esquelet de Romà Voltes ja havia modelat uns quants ossos amb cera.

—Mireu què acabo de trobar! —l'esquelet d'Horaci obria una portella dissimulada en una paret de pedra. La porteta estava pintada imitant la pedra, també, i semblava no haver estat descoberta, perquè en obrir-la van caure restes d'arena i enguixat. Els altres esquelets s'acostaven, amb les òrbites expectants.

Era una cofurna on s'amuntegaven exvots de cera, entre cintes de seda ratada. Els tres esquelets eren cultes i sabien què volia dir un exvot, que no és altra cosa que un fruit de la devoció popular. Divertit, l'esquelet d'Horaci va començar a extreure ara un cap, ara un pit, un peu, una mà, un cosset infantil... La cofurna feia olor de floridura per la humitat destil·lada a través dels murs. Entre tots tres van posar les peces delicadament sobre la pedra nua de l'altar. L'esquelet de Romà Voltes hi va afegir els ossos que havia modelat mentre enraonaven.

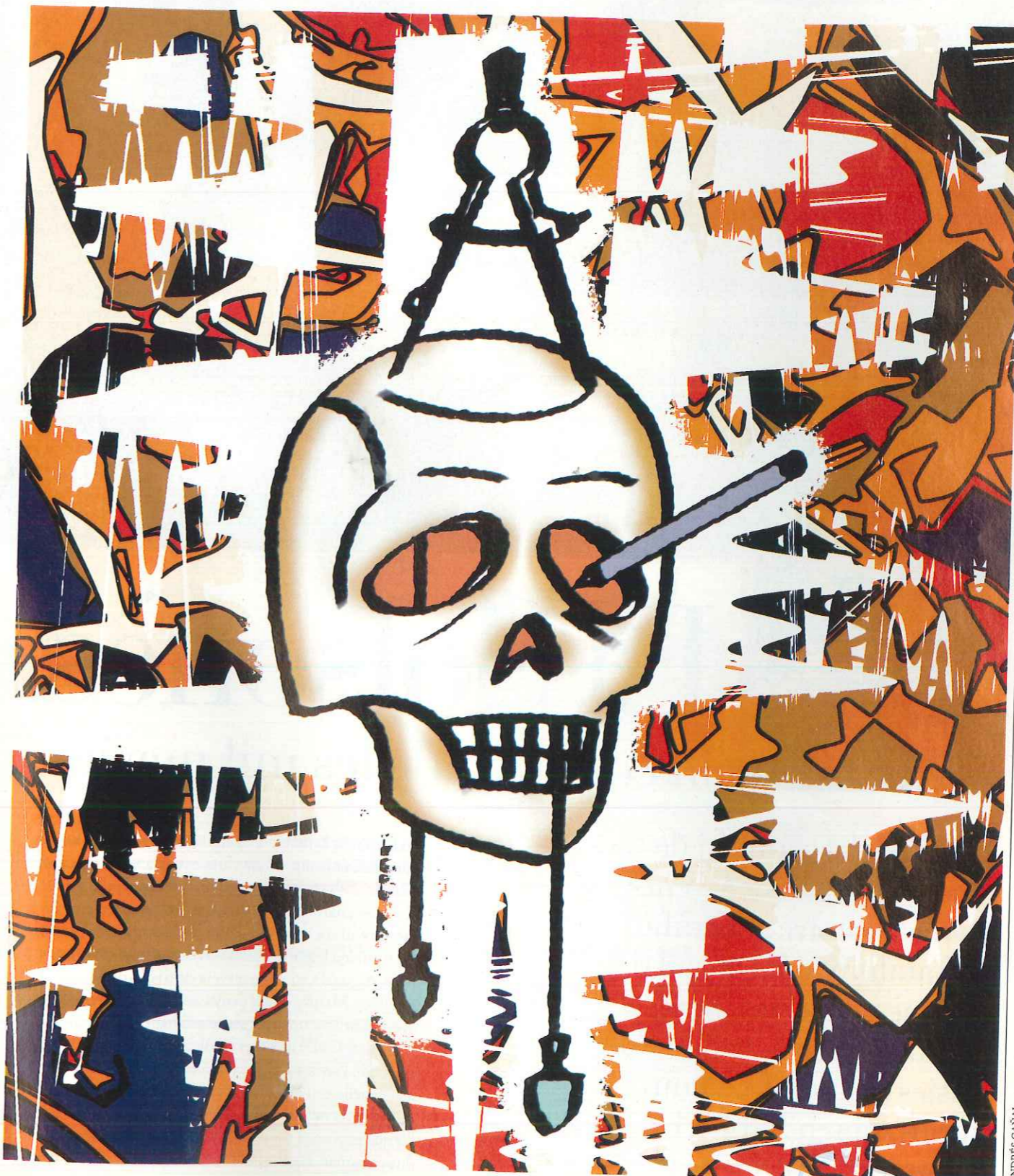
—Fem un pacte. Hem d'influir els nostres cossos perquè incorporin aquestes peces a la nova decoració. Gaudí, ho recordeu?, estimava els ossos, i té algunes figures esquelètiques que a mi em conforten molt —va proposar el descobridor.

—No són ben bé esquelètiques, aquestes peces. Són parts del cos —oposava l'esquelet de Romà Voltes.

—Són paraules objecte. Tatiana ho interpretarà com un poema. Són oracions que van ser dites, formulades amb passió: buscaven un miracle i expressaven un agraïment. I, com nosaltres, es resisteixen a morir. Per què us penseu que les hem trobat? Volien ser trobades.

Aquella nit, quan els tres esquelets van entrar als seus cossos respectius, els van condicionar. Amb un acord tàcit, l'endemà el pintor, l'arquitecte i la poeta van incorporar aquella troballa a la nova decoració. En un llibre obert sobre l'altar, es llegia: "L'originalitat consisteix a tornar als orígens". Ho deia Gaudí.

De nit els esquelets surten a estirar els ossos, alliberats de la carn que els enfarfega i els oprimeix tot el dia

ANDRÉS CANAL

Fragments

He vist pocs casos com aquest. És complicat i difícil de jutjar. Pensa que ho va anar deixant tot... I en tan pocs anys deixar tantes coses... La meva impressió sempre va ser compassiva. L'anava seguint des de feia temps. Des que va marxar de la seva terra. ¿Què es pensava que hi trobaria, aquí?

-Ves què ha trobat. ¿Tu t'ho pensaves, com s'acabaria aquest cas?

-¿En dius cas? ¡És un drama, i complex! ¿Com ho pots reduir a cas?

-Mira, en aquestes coses sóc molt més experimentat que tu, i no pretendràs que t'expliqui tots els casos tràgics i complicats (tu n'has dit complicat, recorda-ho) que he seguit des que em faig càrrec d'informar. Per a mi és un cas. Molt lamentable, però un cas. I he fet un seguit de diligències perquè tot ha anat tan ràpid que em costarà una mica informar amb exactitud. A mi em demanen precisió, i hi havia algunes vides en joc, ja ho saps.

-És absurd, això que dius. ¿Per què n'hauries d'informar amb tant detall, si ell ja ho sap tot? Jo, en aquesta conversa, només pretenc situar el cas en la línia dels sentiments. M'és igual que tu no en tinguis. Jo sí, i he de provar de repartir les compassions i reduir els dolors.

-No te m'enfadis, ara. Si has de quedar tranquil, explica't. Estic facultat per escoltar-te.

-Sempre la burocràcia, els permisos... Bé, no t'ho tindrà en compte. Deia que l'havia seguit des que va marxar del seu país. Ja hi va haver conflicte, perquè ella era molt jove i hi va deixar un fillet petit. El va deixar amb els seus pares, és a dir, els avis del nen. Quan el va tenir era una criatura. Allà els tenen molt joves, els fills; i moltes vegades a causa de violacions. Les àvies ja se'n dolien, ja. Diuen: ai, la filla, és una nena i ja ha de passar tantes penes... Però els pobres viuen així, i això no ho arregla la nostra burocràcia per més segles que passin.

-Calla! El que dius és blasfem.

-No callo, i escolta. El que dic ho dic des de la compassió. Encara no tinc el cor tan glaçat com el teu. Continuo. No em preguntis com va arregar els diners per venir aquí, però va venir. Jo la seguia. A ella i a altres miserables. Ella encara tenia motius per a l'esperança: treballaria aquí, per un fill d'allà, que deixava petit. Era jove i bonica. La pell sedosa, els ulls foscos i fonsos que li arribaven al cor, si algú s'hi mirava. I algú s'hi va mirar, perquè un vespre de

calor i de vi va necessitar que l'estimessin. Pensa que era sola, nena i estrangera. Li van fer un altre fill. Plorava, després. L'hauries d'haver vist. Tu des de la burocràcia no entens la depressió postpart. A la tarda li venia una enyorança immensa i acotxava el cap, desfeta en plors.

-¿Encara no has après que per la via sentimental les coses no s'arreglen? Cal ser pràctic.

-Parles des de la seguretat i l'orgull, i aquesta actitud ja us ha sigut nefasta des del principi dels temps, i parlo del vostre col·lectiu. Jo treballo a la banda oposada, i ja ho sé que les coses no s'arreglen, però confio que sí. Continua escoltant. Li van robar els documents. Ja saps que és cosa molt comuna, aquesta. Els miserables se senten encara més empresonats, més obligats en el vostre maleït món de la burocràcia. Ella, la noia, la tarda que li van desaparèixer els documents, es va estirar a terra, panxa avall, i no sentia ni els plors de la seva criatura petita, perquè ella plorava encara més fort. Llavors ho va fer. Havia perdut tota esperança i ningú n'hi donava de nova. Jo era allà i no ho oblidaré. La vaig seguir quan la van portar a l'hospital, i llavors ens vam trobar tu i jo. ¿Saps quin efecte em vas fer? Que vigilaves com un voltor quan veu la presa a punt de morir. Tu tens les ales fosques, com et correspon. Em vas fer esgarripar.

-És la meva feina. I, a l'inrevés del que et penses, jo havia de distribuir la vida.

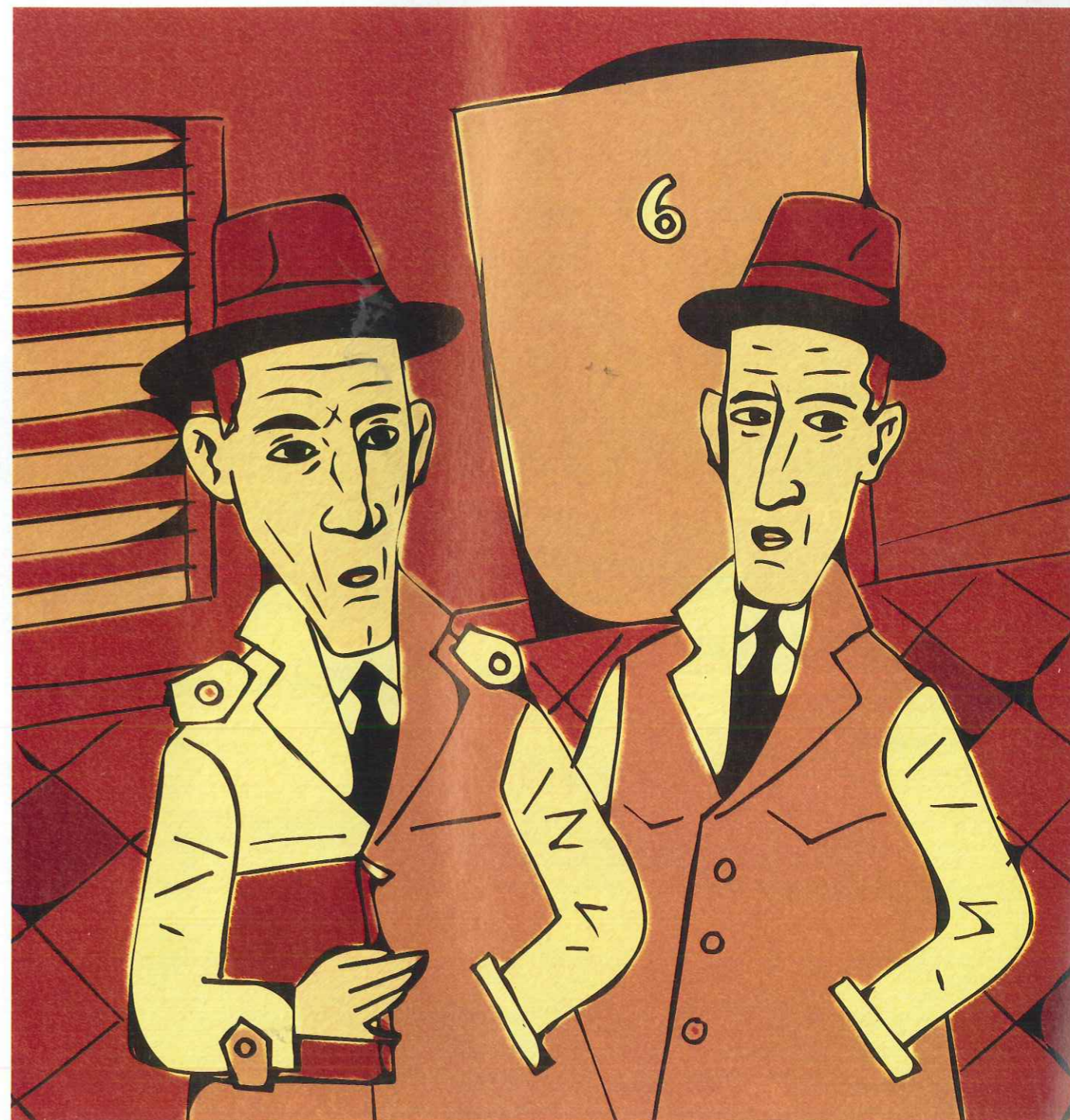
-¿A canvi de què?

-Ella moria: altres viurien. És una realitat i s'ha d'anar ràpid. Ara ja s'ha acomplert tot. Ella és un fragment de cada vida salvada. I responc els teus retrets tan injustos. Cada una d'aquestes vides tindrà memòria de la noia-nena de pell sedosa i ulls negres, que dius tu. No l'oblidaran mai més, i no et pensis que se sentiran culpables de la seva mort. ¿Saps què et dic? Que potser les dues criatures que ella ha deixat tindran una vida millor si els beneficiats s'ho proposen.

-¿Amb la mare morta? ¿Fragmentada? La vostra burocràcia podria haver actuat abans.

Així conversaven, a la sala d'espera d'un hospital important, dos esperits celestials encarregats de la custòdia d'altres esperits terrenals. L'un treballava des del principi dels temps. L'altre, molt més jove, havia sigut ascendit a les vastes legions gràcies als mèrits contrets en vida humana. Encara li quedava molta compassió, com es demostra en aquest relat. No podien intervenir. Només vigilaven i informaven, però tenien el seu criteri.

“Parles des de la seguretat i l'orgull, i aquesta actitud ja us ha sigut nefasta des del principi dels temps, i parlo del vostre col·lectiu. Jo treballo a la banda oposada, i ja ho sé que les coses no s'arreglen, però confio que sí”

La llanxa

Apoc a poc va sortir de l'embarcador. Desfer l'amarra, engegar suaument el petit motor ben greixat. "Surt Felet...", va observar algú des de darrere una cortina. "Deu anar a veure els focs", van respondre de més endins. L'aigua dins del port era quieta i oliosa. Felet deixava a la seva esquerra la companyia dels boters amarradors, i al seu darrere els remolcadors de guàrdia. Era aquella hora sense color que barreja vespre i pensament. Quan el temor s'instal·la als cossos en un atavisme de por a la nit que s'acosta. Era només un moment. Ja passava el pont i enfilava la boca del port. L'aigua es movia més, allà, no gaire aquell vespre d'estiu.

Va posar rumb al nord-est. Ja s'hi veien altres embarcacions aturades. Petits iots i llanxes com la seva. Els llums als pals oscil·laven lleugerament, estrelles embriagues. S'esperaven per veure els focs artificials. Algú d'una altra llanxa anunciava: "Arriba Felet", i continuaven el sopar a bord. Com podia haver dit: "Ara entra Píxarota". O: "Cisquet del Ganxo".

Es reconeixien, alçaven la mà. Però Felet estava sol a la seva llanxa. Es feia fosc. Els focs estaven preparats a la punta rocosa, amb guàrdies que vigilaven.

La platja era plena. Cadires, taules plegables, estovalles i tovalloles a la sorra. Menjaven. Esperaven els focs. Cada any era igual, i els castells es reflectien a l'aigua, portaven els colors fins a l'arena, i algú somiava agafar-los amb les mans. Les nits de foc la gent es tornaven criatures. Es deixaven embadocar, cridaven, i algú s'hauria volgut coronar de joies efímeres, o viure en un oasi de palmeres daurades que es fonien com la vida.

Felet es menjava l'amanida: pebrot, ceba, tomaca, enciam i quatre arbequines fetes a casa. A casa... A casa només hi quedava fosc i olor de sal i ferro. Ja no hi havia ningú, a casa. I ell era allà, amb el cistell del sopar, amb tovalló i tot. Havia pres un pot de seitons amb sal, dels que feia ell. Els passà un moment per l'aigua de mar, per treure el gruix crostós de la sal gruixuda. Els obrí i els olià al plat, i també hi va tirar vinagre. Bocí de pa, pebrot i seitó. La nit, a més d'olors prenia gustos.

Començaven els focs, després dels tres avisos. Dalt, la ciutat que mirava a mar es va enfosquir. Havien apagat els fanals i la gent s'amuntegava al Balcó, a les terrasses marines, als arbres i als monuments. Els de les terrasses de la ciutat menjaven gelats en copa coronada d'ombrel·les i xocolata. Era diferent, allò, més senyor. Els de

dalt ignoraven els de baix de la mateixa manera que els de baix feien la figa als de dalt. Felet, ni la figa feia aquella nit.

Vistoses capes acolorides esclataven i se sobreposaven al cel marí; blanques cascades emergien de les roques; xiuladors es cargolaven furiosos; robins agonitzants es demoraven en paracaigudes invisibles; els oasis prometien aventures que es desfeien en cendra. Felet tragujava priorat espès com la sang, i el vi li recordava l'olor aspre i ferruginós de la sang mateixa. L'olor espessa de la pólvora ja es barrejava amb la sal i el vi, i els petits peixos de platja acudien atrets per la llum.

Ningú els havia vist arribar. Amb els focs no se n'adonaven. Portaven prou alcohol als cossos per distingir una llanxa de més o de menys. N'hi havia que s'apartaven del grup a lloc més fosc, més íntim. Ja se sabia.

La llanxa verda i blanca dels civils s'havia obert pas. Llavors la gent ja se n'havia adonat. "Vigilància", es deien entre ells. "Potser busquen algú", aventurava un altre. Fins que van trobar la llanxa de Felet i el van fer tornar. El custodiaven. Les altres llanxes petites van notar l'ondulació de l'aigua, que les va fer moure un moment. Després el mar es va tancar, els focs continuaven, la gent cridava i les ampolles es buidaven. Entre l'estesa de barques, no es va notar que n'hi faltés una.

Ho havia descobert la veïna que tenia la clau. La veïna entrava a vegades a fer companyia a la Teresa, la dona de Felet, paralítica des de feia dos anys. Al llit. En veure que Felet sortia amb la barca, va decidir entrar i acompanyar la Teresa. Li posava aigua de colònia al front, li prenia la mà, comprovava que els llençols fossin nets. I aquella nit no ho eren, de nets. Eren xops de sang, i ja feia estona, es veia, perquè feien una crosta que s'assecava. La Teresa tenia el coll tallat i els ulls oberts, de tal manera que la veïna es va pensar que encara la mirava a ella. I sí, la mirava des de la mort.

Per això havia marxat Felet. Alhora que netejava els seitons a mar es rentava els dits de la sang de Teresa. Olorava la mar en comptes de l'òxid de la sang. I es bevia el vi espès perquè li matava el record dels dos anys amb aquells ulls immòbils clavats en ell. I s'havia ajagut a la llanxa perquè la llanxa era un llit més lleuger sense el cos paralític, pesant, exigent. Els civils l'havien trobat begut, deixat anar al fons, amb les ampolles rodolant al seu costat, llavors ell ja tot tacat de vi, com podia ser de sang. Ja es veuria.

Es reconeixien, alçaven la mà. Però Felet estava sol a la seva llanxa. Es feia fosc. Els focs estaven preparats a la punta rocosa

Fatiga

Juliana se sentia fatigada, i aquella sensació li feia alçar els ulls buscant no sabia què. Ella no es considerava religiosa, però un matí de color de fel, quan anava a buscar el pa, va entrar a l'església dels Sants Apòstols, que li venia de camí. Només per seure una estona als últims bancs, sola amb ella mateixa, en el silenci espès de cera i pregàries formulades. En aquell moment no deien missa i només hi havia dues dones en un banc, borroses en la distància.

S'habitua a la mitja llum mentre repassava els detalls del recinte, inerts, amb la quietud forçosa de la pedra i de la fusta. Les figures la miraven amb compassió, almenys així ho veia ella. Ulls de vidre o de pasta pintada descendien sobre Juliana en un corrent de simpatia. Es dolien per ella, o almenys allò li semblava al cap d'una estona d'estar-se allà immòbil. Una de les figures, un home amb hàbit marró, li ensenyava la cuixa, on amb el dit s'assenyava una nafra. Pobre home, va pensar Juliana. Però, ¿què era una nafra al costat del que tenia a casa? Almenys el de la nafra a la cuixa caminava, perquè portava un bastó de pelegrí. Però el seu Anselm no; era un mort paràlitzat al llit, un mort en vida. Només els ulls, i no eren de vidre ni de pasta, la miraven tot el dia fixament, i, si no era allà amb ell, se li injectaven com de sang, i la cella se li tornava acusadora. Llavors bavejava més.

Els altars laterals feien arcades, com porxos, i ara Juliana ja veia més detalls en la penombra. Aquella soledat tova, viva de llums parpellejants, l'acollia en un moment que ho necessitava, i Juliana s'hi deixava anar, conscient de la suggestió del lloc. Pujava olor de pa calent del cistell, als seus peus. Juliana se sentia confortada. Es fixà en les lletres que emmarcaven la figura d'un Jesús de bona mida, amb la clàssica túnica crua i capa granat. Les lletres deien: "Veniu a Mi aquells que esteu fatigats, els que mengeu el pa del treball dur, i jo us donaré el descans". A Juliana les lletres negres i daurades li ballaven pels ulls. Semblaven escrites per a ella. Tenia pa i estava fatigada de la seva feina dura. I en aquell moment era allà.

Els ulls de la figura barbada eren uns ulls joves i també la miraven compassius. A més hi havia les paraules, la incitació, la crida. Juliana es rosegava l'ungla del dit xic i es fixava en un punt dintre seu, allà on el pensament fa un nus amb el determini. El pensament ja feia anys que corria, i ella el mantenia a ratlla, però per al determini li fal-

tava el coratge. Anys de moure, netejar, eixugar baves, alimentar, últimament amb sonda i xeringa.

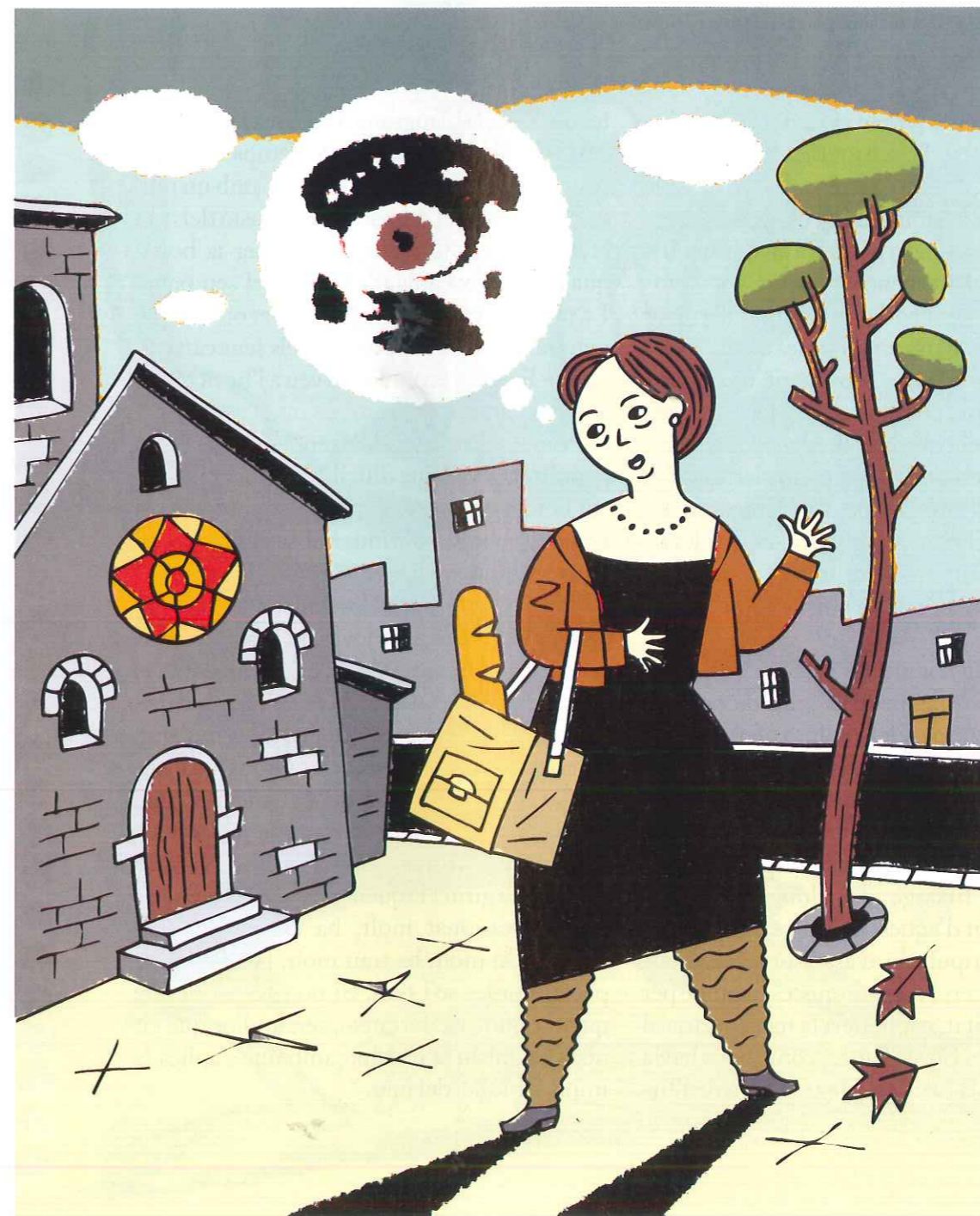
Anys de soledat, de saber-se aïllada, sense amics, perquè les amistats fugen aviat dels malalts crònics, sobretot quan aquests malalts fixen uns ulls desorbitats, dement, en cada cara que apareix per l'habitació. Ulls que l'emprisonaven a ella, precisament perquè es podia moure. Ulls que paraven xarxes invisibles i ofegadores. Els braços d'Anselm no la podien retenir ni acariciar, però els ulls la dominaven i la ferien. Els últims mesos Juliana havia agafat una obsessió: es preguntava si els ulls del seu home, que ja no era home sinó mòmia, l'haurien volguda matar. Tenia por que un dia, mentre descansava a la saleta amb la televisió i el cafè, aparegués ell per darrere, com un autòmat, i li posés al coll aquells braços de llenya seca. O quan dormís confiada, fatigada al seu llit. I llavors tenia malsons i no descansava, de tant d'estar a l'aguait. Juliana s'aprimava i es tornava ullerosa, ella que havia sigut bonica.

Va mirar la figura barbada, i es va sorprendre fent-li que sí amb el cap. Va recollir el cistell del pa i es va aixecar del banc amb un sospir. Les mans li tremolaven i notà una esgarripança. Segurament se li havia encomanat la fredor de la pedra que la voltava. Sortí a la llum del carrer, amb les lletres aquelles ben ficades al cervell.

Quan entrà la clau al pany la seva mà ja era ferma, els ulls els mantenia freds i el cor se li accelerava, perquè del pensament havia passat al determini. Deixà el cistell a la cuina i anà a trobar els altres ulls, que se li van clavar de seguida: havia estat massa estona fora. Ja no hi feia res. Li va treure la sonda nasogàstrica amb cura i li va posar un coixí a la cara, que va mantenir ben premut no sabia quant de temps. Potser molta estona, perquè es va notar els braços enravenats. No gosava treure el coixí, perquè sabia que retrobaria els ulls, aquells ulls. Va pensar en els altres ulls compassius i es va sentir millor, a punt per treure el coixí i tornar-lo a lloc. No hi havia pols, ni batecs, ni ranera. Ja estava.

Agafà el moneder per sortir. Anava directa a l'església dels Sants Apòstols, on es preparaven per dir missa. Eren prop de les dotze. S'acostà a l'altar de sota l'arcada, on hi havia les lletres negres i grogues, i va tornar la mirada a la figura que inclinava el coll i la mirava amb compassió: "Ja està. Tenies raó: l'haver-te trobat ha sigut el meu descans. Gràcies", li va dir, i va somriure, la primera vegada des de feia molt de temps.

Juliana es rosegava l'ungla del dit xic i es fixava en un punt dintre seu

Cireres

El des de molt petit s'havia amagat dalt dels cirerers, d'una manera tan furtiva que ningú l'havia vist mai pujar o baixar dels arbres. La Vall s'afinava entre muntanyes de vessant pronunciada, i les aigües de rius i torrents venien plenes fins a finals de primavera. Des de la Vall, a cada banda, pujaven estrets i costeruts senderons, a vegades amb rudimentàries escales aprofitant la pedra de pissarra. Portaven a minúsculs hortets, perquè el pendent no permetia altra cosa. Als horts la gent s'hi entretenia plantant cebes, enciams, cols, pèsols, maduixes, roses, petúnies i peònies. Algú hi tenia quatre cabres, amb el boc i els cabridets acabats de néixer. Una gàbia amb gallines o conills. Poca cosa més dins dels triangles aguts que feia el terreny. Dissabtes i diumenges hi pujaven les dones i cavaven una mica els crestalls de les flors o feien ganxet a l'ombra d'un noguer o d'un cirerer.

Més amunt dels horts corria el rec que donava aigua a les parcel·les en tot el recorregut de la Vall. Vorejant el rec, un camí empedrat permetia seguir la muntanya en volts i revolts. La gent hi pujava a estirar les cames. Prop del rec hi havia els cirerers més grans. I ell, que s'hi enfilava els vespres que anava de cacera. Esperava les dones

que s'entretien i se'ls feia fosc. Les últimes, perquè sempre triava dones soles. Sentia els passos com s'acostaven de pressa o confiats, entre el córrer de l'aigua i el darrer cant de les merles.

Llavors se'ls tirava a sobre des d'una branca baixa, amb els braços oberts com unes ales, i les agafava desprevingudes, que ni temps de cridar tenien. Les escanyava amb rapidesa i s'hi ajcia a sobre per sentir com el cos s'anava refredant, com s'apagaven els batecs. Si es feien sang per algun cop al caure, ell les rentava al rec i després fregava la pedra i les mans, perquè era polit de mena. Tot seguit traslladava el cos a alguna barraca dels horts. Sabia les maneres d'entrar-hi o de fer saltar el cos per la finestra. Els primers anys amagava els cadàvers en barraques abandonades, que no eren gaires, i encara no havien sigut trobats. Eren una reserva d'emocions, com un rebost on la vianda s'assecava lentament. Però es va adonar que d'aquella manera es retardava l'acció, i ell reclamava una atenció immediata.

Per això els ulls li brillaven quan algun dissabte el propietari d'un hort en actiu obria la caseta i trobava el cos d'una dona morta allà dins. Llavors es produïa una mobilització que el portava a l'èxtasi. L'amo del terreny baixava esverat al poble o trucava des del mòbil cridant i

Se servia lentament un plat de brou i pensava en la pell fina de les dones que es refredaven a poc a poc. I les que encara no havien trobat

fent anar els braços de manera exagerada. La policia tenia feina a arribar als horts, investigar, assenyalar camins, esperar el forense i, per fi, retirar el cadàver. Ell s'ho mirava, entre els altres tafaners, i movia el cap com si no se'n sabés avenir.

Ningú sospitava que les morts havien tingut lloc al camí del rec. A ningú se li havia acudit relacionar les morts amb els cirerers. Mai havien mirat enlaire, a les copes dels arbres, perquè al vespre s'havia d'anar amb compte on es posaven els peus, i la gent prou feina tenien mirant avall per evitar una relliscada. Ell es cuidava bé de dissimular el seu pas per les parcel·les. Sabia quines pedres havia de trepitjar. S'arreglava els recorreguts amb lloses, per no deixar empremtes. Esborrava els senyals amb una escobreta de palma que desava sota una roca.

S'hauria pogut pensar que amb les morts nocturnes la gent tindria por i no s'aventuraria per aquells camins al vespre. No era així. Amb sorpresa per a ell mateix, hi continuaven passant dones, potser menys sovint. Aviat arribaria la neu i llavors ell, com cada hivern, s'hauria de recloure a casa, esperant de nou la primavera. S'aturarien les investigacions i ell llegiria a la vora del foc. Li agradava el foc de llenya i tenia una llar gran, amb els

clemàstecs d'on penjava l'olla sempre a punt amb els fetsols, el bull, les patates i la carn. Se servia lentament un plat de brou i pensava en la pell fina de les dones que es refredaven a poc a poc. I les que encara no havien trobat. S'estremia i se servia més sopa.

Ell tenia la primera de les parcel·les, darrere mateix del poble. També criava cabres i feia petits formatges que conservava en oli. De nen ja pujava als cirerers i allà dalt llegia, assegut en una bona branca, sobretot quan les cireres eren ben madures. Llegia històries d'uns homes ocell que vivien a les branques dels cirerers i portaven capes negres, com ales. I de nit bevien sang de dones boniques. Llavors ell es menjava les cireres madures, ben madures, polposes, que li esclataven als dits. Se les refregava pels llavis i era sang. Les premia amb les mans i s'esquitxava de sang, també dins de les ungles. Els ulls li brillaven. Quan feia això deixava el llibre ben tancat, en lloc segur, que no es taqués. Abans de tornar a casa es rentava bé al rec, perquè ja era polit i endreçat. Quan se li va acudir de fer d'home ocell devia tenir trenta anys, i llavors sempre més va evitar el temps de les cireres madures. Massa gent allà sota, de dia. Ben mirat, la nit era més apropiada perquè els homes ocell vigilessin des de les branques. Així ho havia llegit, i el que es llegeix de petit queda.

“Es veu que, quan ha baixat les tres escales de marbre que porten al recinte oval on hi ha el túmul per al fèretre, ha relliscat i ha picat de cap contra una de les arestes del túmul. Ha mort”

1. El mausoleu

Mig setembre a muntanya. Les baies maduraven, les molses eren xopes i les falgueres, vençudes, es rovellaven com ferralla abatuda. Les boires baixes i persistents preparaven el sotabosc esponjós i descompost, que seria violat per caçadors i boletaires. A casa dels Padró, Macabeu i la seva dona, Sagitària, rebien els germans Teseu i Orfeu Ros, que arribaven a sopar i passar el cap de setmana. Macabeu havia encès un bon foc de ginebró i disposava d'un excel·lent rebost de vins, embotits i formatge. Tenien una llarga nit de conversa pel davant, i Sagitària es fregava les mans satisfeta, perquè els germans Ros sempre explicaven bones històries, i ella les anotava als seus quaderns. En deia quaderns de foc, perquè només escrivia el que es contava al voltant de la llar encesa, on assegurava rient que veia saltar el dimoni entre flames.

—Per poc no podem arribar, avui —comentà Teseu, que era el gran dels Ros, mentre començava a oliar-se una bona llesca de pa torrat—. Ha passat un cas lamentable.

—Jo en diria intencionat i previsible —afegia Orfeu, el petit.— Veureu, es tracta d'un mausoleu que construïm

per encàrrec d'un client excepcional. Té diners i exigeix bons materials, relleus esculturals primorosos i un treball de columnes i gelosies en marbre que és una filigrana. Els repicats de bronze de la porta interior són notables. No es construeix res així, ara, i hem hagut d'importar fins i tot malaquita...

—Va, Orfeu, ja sé que vosaltres també sou excepcionals en la vostra feina, però expliqueu-nos el cas lamentable —s'impacientava Sagitària, amb el bloc a la mà i el bolígraf com una antena. Macabeu atiava el foc i la resina del ginebró perfumava l'ambient... hauria dit com un bàlsam, perquè parlant de mausoleus hi esqueia.

—He dit lamentable perquè ja portàvem molta feina avançada i ell, el client, ha anat a revisar l'obra. No hi havia ningú perquè és dissabte. Es veu que, quan ha baixat les tres escales de marbre que porten al recinte oval on hi ha el túmul per al fèretre, ha relliscat i ha picat de cap contra una de les arestes del túmul. Ha mort. L'ha trobat el vigilant del cementiri, quan ha passat per allà i li ha estranyat veure la porta oberta. Ens han cridat a declarar i ja sabeu que a vegades els tràmits s'allarguen... Un mal cop, hem dit.

—Sí que ho hem pensat i ho hem dit, però es veu que no és tan clar —Orfeu movia la mà en senyal de dubte, i afegia interès al relat.

ANDRÉS CANAL

Mentrestant Macabeu, atent, anava tallant la llonganissa en els seus tres punts d'asseccament, somaia, fuet i espetec; les baldanes i el bisbe, embotits succulents, i un autèntic i provocador formatge asturià *afuega'l pitu*, més els madurats de cabra i ovella i uns crus francesos que es fonien al paladar i eren acompanyats de priorats distints pels tres homes, tret de Sagitària, que només bevia xampany. El xampany li ballava a les ninetes, com les espurnes del foc. Sagitària somreia:

—Podrà estrenar el mausoleu flamant, doncs, aquest client vostre...

—És que... i aquí ve l'embolic, el mausoleu no era per a ell. No. El feia fer per a la seva amant, i només nosaltres ho sabíem.

—Era morta, la dona? —Macabeu alçava el cap.

—No. Ben viva i ben... ja m'enteneu —va fer Orfeu modulant uns gestos típics amb les dues mans.

—I ella, ho sabia? —Sagitària començava a recelar mossegant el bolígraf.

—Jo em penso que ho devia saber —va fer Teseu, el gran dels Ros—. No es pot amagar un defici com el que ell tenia. Ara: a ella no la vam veure mai a l'obra.

—¿I diu que només hi havia lloc per a un, allà dins? —insistia Sagitària.

—El client assegurava que ell no era digne d'ocupar un lloc al costat d'aquella divinitat que adorava. Tampoc es donen casos com aquesta adoració, avui dia.

—Sí, i se'n diu obsessió. Us en faríeu creus, de segons quines obsessions, us ho dic jo, que segueixo històries macabres. M'hi jugo aquesta ampolla de brut imperial que ha sigut ella. Vull dir que l'ha mort ella. Com si ho veiés, així us ho explico. Ella deu seguir l'estat de l'obra quan ell no hi és. No les té totes. Pensa: “De la presó de la gelosia a la presó final; luxosa, això sí”. I quan veu que l'obra ja s'acaba, s'adona que ell, per fi, la podrà adorar de veritat, ella embalsamada en un temple, sobre una pedra d'altar. I decideix sorprendre'l amb una empenta fatal. Després fuig. Encara es gira i diu entre dents: “Tot per a tu, amor meu”. Li envia un petó amb la punta dels dits i marxa amb el posat fingit de la dona que ha portat flors a un difunt. Ningú s'hi ha fixat. Adéu.

—Per això abans he dit allò d'intencionat i previsible —advertí Orfeu Ros.

Ja era negra nit i la boira omplia la vall. La casa dels Padró flotava en un núvol moll. Tots callaven i havien deixat de mastegar per un moment. A les brases, Sagitària ho veia, s'havia format la cara d'un dimoni d'ulls guspirejants, que reia entre flametes blaves.

Sagitària tancava bé les finestres perquè havien pedit pluges fortes. Movia el cap dolguda: tot just aquella nit que venien a sopar els germans Teseu i Orfeu Ros. Macabeu Padró entrava amb una braçada de llenya que apilà sota el banc. Sagitària vigilava les coques d'espínacs i les de xamfaina que tenia al forn. L'olor de les coques es barrejava amb l'aroma de la fusta de ginebró que cremava, i feien un interior abrigat i amable.

Es va sentir el cotxe. Eren els Ros. Tot va ser tancar la porta de la casa que va començar a ploure i llampegar. Els Ros portaven un priorat negre que podia desafiar pluges, trons i pedregades. Macabeu parava taula i treia les graelles per a les baldanes. Sagitària preparava el seu quadern per prendre nota:

—¿Quina explicareu, avui?

—La de la manta negra —va fer Teseu, el gran dels Ros, mentre se servia un got de priorat i el contemplantava il·luminat pel foc.

—Home, jo en comptes de la manta negra diria que és més important el salt —corregia el seu germà punxant una baldana.

—Tot està relacionat. Traieu la xistorra, que no es cremi —advertia Teseu amb una torrada al plat.

—Prou! ¿Ens voleu fer perdre la paciència? —s'impacientava Sagitària.

Macabeu somreia. Li agradava l'escenificació dels germans Ros, la seva demora i l'ambient que s'escalafava amb els diablets que saltaven de la llar.

Macabeu considerava la llar de foc com l'altar segons antiquíssimes creences pairals: s'hi havien de fer ofrenes perquè els petits éssers protegissin la casa. Fossin quins fossin

aquests éssers, àngels, follets o diables.

—Veureu. Hi havia un parent de la dona que va fer la Guerra de Cuba. ¿Qui no té part de la seva història a Cuba? El parent tenia una manta negra amb una ratlla blanca a banda i banda. La manta aquella ja era part de la seva pell. Havien fet la guerra junts...

Orfeu havia començat, per fi. La pluja espetegava als porticons de fora.

—Era la seva segona pell —corregia Teseu tallant-se coca d'espínacs.

—El cas és que la va portar de tornada a casa, a Moradillo de Roa, Burgos. I allà és on van fer el salt. Vull dir que la nena va fer el salt —aclaria Orfeu, amb indignació de Sagitària, que no podia escriure en ordre.

—Els de Moradillo tenien veneració a la manta negra. Estaven segurs

que havia protegit la vida del parent, allà a la Guerra de Cuba. I la desaven com una relíquia —Orfeu continuava entre glop i glop de priorat—. El cas és que la meva dona, quan era petita, passava els estius a Moradillo, amb la seva àvia. Era quan les dones d'allà encara portaven mocadors negres al cap i faldilles llargues i amples, també negres. I es va morir la tia Antonina, l'amiga de l'àvia.

—Allà en diuen ties encara que no siguin parentela —explicava Teseu.

—Es va organitzar la vetlla de difunts. La meva dona, que llavors tenia set anys, es va despertar de nit i es va trobar sola a casa. Cridava l'àvia i no hi era. La nena es va alçar, i descalça i en camisa va sortir per anar a la vetlla, sempre buscant l'àvia. Imagineu el carrer fosc, la finestra amb llum somorta, els plors i els resos... devia ser lúgubre, però ella se n'hi va anar. Sense soroll, va

guaitar entre les dones. La tia Antonina jeia a terra, tota vestida de negre, amb el mocador lligat sota la barbata. I jeia sobre la manta negra, que l'àvia els havia deixat en senyal de respecte. Tanta negror i els ciris, i les ombres fluctuants de jaies i jaïos, ja us podeu figurar quina escena. La nena no podia treure els ulls de la difunta. Llavors les comares la van veure: ella soleta, amb la seva camisa clara entremig de les endolades... I alguns ulls van brillar com brases. "La farem saltar!", va dir una de les dones amb posat d'harpies. "No!, deixeu-la estar", va exclamar l'àvia de la nena. "Sí, que salti! És el costum. Així perden la por als morts". I dient això, van estirar la nena amb unes mans com sarments, perquè saltés sobre la difunta. Un cop a l'altra banda, la nena va haver de saltar de nou. Estava al·lucínada i procurava no caure sobre la tia Anto-

nina. Les jaies l'estiraven fins que va haver saltat tres vegades. Les flames dels ciris tremolaven com els ulls de la nena, a qui el cor pujava a la boca, de l'espant. Fins que l'àvia la va agafar als braços i se la va emportar d'allà, fugint totes dues en la negror del poble. No ha perdut la por, la dona.

Es va fer un silenci llarg al voltant del foc. Els comensals es concentraven en un punt més enllà de les flames. Potser les brases suggerien uns ulls. Potser els ulls de la tia Antonina reien des d'un món d'esperits que a vegades es feien reals, segons les invocacions. Potser... ¿Qui ho podia saber?

—¿I... la manta negra? —va preguntar Sagitària amb veu prima.

—La va heretar la dona. ¿Us heu fixat en la meva caçadora de llana negra? Ara és la meva segona pell, també... Ha, ha, ha!

2. El salt

Van estirar la nena amb unes mans com sarments, perquè saltés sobre la difunta. Un cop a l'altra banda, la nena va haver de saltar de nou

Quaderns de foc
Olga Xirinacs

